

PROSVETNI DELAVEC

Problemi šolske telesne kulture

(Okrajna zveza za telesno kulturo v Ljubljani je v juniju mesecu povabila na skupno sejo okrajni svet za šolstvo in pa svet za telesno kulturo OLO Ljubljana; glavna točka dnevnega reda je bila obravnavanje telesne vzgoje v šolah. Objavljamo gradivo k tej točki.)

Kljub hitremu razvoju na gospodarskem in kulturnem področju smo na telesno-kulturnem še zmeraj daleč zadaj in ne gremo v korak z našim družbenim razvojem. Ne gre zanikati nekaterih pozitivnih in bistvenih poglobitev na telesno kulturo, nekaterih uspehov in novih dogajanj na tem področju, poudariti pa je potrebno, da kljub jasni nakazanim smernicam I. kongresa telesne kulture Slovenije, šolski reformi in priporočilu Odbora za prosveto Zveznega izvršnega sveta Zvezne ljudske skupščine, prav šolska telesna vzgoja ni naša svojega pravega mesta v našem celotnem vzgojno-izobraževalnem procesu.

»Toda v celoti razvoj telesne kulture zaostaja za uspehi, ki smo jih dosegli na kateremkoli področju našega družbenega življenja. Ti uspehi ne ustrezajo sistemu, kar bi naša družba lahko dosegla in tudi morala doseči pri upoštevanju sedanje stopnje materialnega razvoja in organizacijskih možnosti...

Mnoge druge kulturne potrebe, kakor so radio, film, televizija in tisk, bolj uspešno rešujemo. Pred nami so zato zelo obsežne naloge tako pri izboljšanju materialnih pogojev, kakor tudi pri ustvarjanju množičnosti in kvalitete telesne kulture. Zaostajanje na navedenem področju moramo hitreje obvladati in urediti z ustreznimi ukrepi družbe v prihodnjih letih, saj zvečana naglica in ukrepi niso taki, da bi presegle naše moči in možnosti. Temeljna naloga, ki jo moramo reševati, je, zagotoviti v perspektivi pogoje, da bomo vse šolski mladini omogočili reden pouk telesne vzgoje. Čeprav je za našo šolsko mrežo zajeta vsa mladina, je vendarle reden pouk telesne vzgoje omogočen komaj polovici učencev. Če upoštevamo še raven pouka, ga moramo oceniti negativno tudi za navedenih 50% učencev. Materialna osnova za razvoj telesne kulture v šolah je skromna. Pri manjkajoči strokovni usposobljenosti učiteljev telesne vzgoje, zaradi česar tudi raven pouka telesne vzgoje ne ustreza. Poleg tega se pa tudi pojmovanje, ali z drugimi besedami pedagoška misel še ni povzpela tako visoko, da bi upoštevala telesno vzgojo za enakovreden element pri vzgoji mladine, kakor upošteva duhovno in tehnično vzgojo. Zato je resna naloga, da se v celoti v našo pedagogiko, pedagoške ustanove, publikacije, programe in drugam vključijo sodobna pojmovanja. (Stanje v telesni kulturi, Zvezna ljudska skupščina, Slavko Komar — predsednik Zvezne komisije za telesno kulturo, Fizička kultura 1-2, 1962.)

Naloga temeljne telesne vzgoje je, zagotoviti vsaj mladini harmoničen psihofizičen razvoj, in je

potemtakem neločljivi del splošno-izobraževalnega procesa. Temeljna telesna vzgoja je obvezna za vso šolsko mladino, potrebna pa je tudi vsem tistim mladim ljudem, ki so pomanjkljivo razviti. (Iz kongresnega materiala I. kongresa telesne kulture Slovenije.)

ZNANSTVENI IZSLEDKI

Telesna vzgoja ne prispeva samo k večji storilnosti v proizvodnji, ampak omogoča tudi šolo-obvezni mladini večji intelektualni napredek. Umski in telesni razvoj sta v dobi rasti (do 20 let) neločljivo povezana. Zato je razumljiv sklep skupščine mednarodnega sveta za zdravstvo, telesno vzgojo in rekreacijo (Amsterdam, 30. julija 1960), da je v celoti podprti zaključke azijske regionalne konference, ki je zahtevala 10% šolskih ur za pouk telesne vzgoje. Skandinavski države (predvsem Finska) imajo »podaljšane« dneve pouka, kjer je — poleg rednega pouka telesne vzgoje — popoldanski čas izključno namenjen telesni vzgoji. Če ne bomo v mladih letih navajali mladino in naučili otrok določenih telesnih vaj, je v poznejših letih brez pomena ves napor in vsa sredstva. Jasno je, da ne gre samo za pridobivanje psihofizičnih lastnosti, ampak gre predvsem za zdravje naše mladine. Prav v dobi rasti je mladina dovzetna za najrazličnejše okvare in deformacije, ki jih odpravljamo prav s telesnimi vajami (preventivna in korektivna telesna vadba).

Podatki Centralne šolske poliklinike v Ljubljani nam kažejo porazno sliko zdravja naših otrok (pregledane osnovne šole v Ljubljani):

- 34.094 pregledanih.
- Od tega:
- 4568 slabih drž;
- 2672 defek. na hrbtenici;
- 3087 defek. na prs. košu;
- 5112 okv. na sp. stopalih;
- 1013 okv. na ost. okostju.

Omenjene številke nam povedo, da ima skoraj 25% vseh šolo-obveznih otrok na področju mesta Ljubljane pomanjkljivo telesno držo, druge telesne okvare in deformacije. Pri merjenjih na Osnovni šoli »Franca Levstika« v Ljubljani je bilo pregledanih 721 učencev. Profesor Božidar Kremžar je ugotovila naslednje:

- 1407 okvar pri učencih,
- 1188 okvar pri učenkah,

skupaj 2595 okvar ali povprečno 3,5% okvar pri vsakem otroku. Podobno sliko je dobila tudi pri pregledu dijakov I. in IV. razreda VII. gimnazije Ljubljana-Vič:

- v I. razredu 164 okvar ali 4,8% na enega dijaka;
- v IV. razredu 53 okvar ali 3,5% na enega dijaka.

Temeljna telesna vzgoja pa je obenem tudi ključ za vse odlične rezultate v vrhunskem športu. Le s širokim množičnim udejstvovanjem — to je lahko le v šoli in šolskih športnih društvih — bomo lahko z naravno selekcijo dobivali mlade, perspektivne športnike, ki nas bodo z uspehom zastopali doma in v tujini. To misel je izrazil tudi vodja ruske olimpijske ekipe dr. Anatol Koropov, direktor Leningraškega inštituta za telesno kulturo, po izrednem uspehu ruskih tekmovalcev na olimpijskih igrah v Rimu: »Naš uspeh je predvsem posledica skrbi za zakonov povprečkov. Število igršči, telovadnic, dvoran, opreme in rekvizitov je tako veliko, da lahko redno in sistematično vadi 24.000.000 mladine.«

ORGANIZACIJSKE SLABOSTI

Kljub priporočilom z raznih posvetovanj o šolski telesni vzgoji (predvsem družbenih organizacij), še zmeraj telesna vzgoja ni vrednotena kot del celotne vzgoje. Gotovo je glavni vzrok v tem, da niso bila dana prav s strani prosvetnih organov konkretna priporočila oziroma sklepi, ampak so družbene organizacije vzporedno z ostalimi problemi poizkušale reševati tudi to vprašanje. Občinski sveti za telesno kulturo so večkrat postavljali le vprašanje šolske telesne vzgoje na dnevni red svojih sej, vendar do realizacije sprejetih sklepov ni prišlo. Prosvetno pedagoška služba oziroma

(Nadaljevanje na 2. strani)

Priporočilo odbora ZIS za prosveto in kulturo o ukrepih za izboljšanje matematičnega izobraževanja

Odbor Zveznega izvršnega sveta za prosveto in kulturo je na seji dne 6. julija 1962 obravnaval na temelju posebnega elaborata stanje in aktualne probleme pouka matematike. Prišel je do zaključka, da je nujno potrebno opozoriti šole, univerze, znanstvene ustanove, strokovne službe in drugo, da poskrbe za izboljšanje pogojev za napredek matematičnega izobraževanja in dvig matematične kulture. Vse to je namreč velikega pomena za razvoj znanstvenega mišljenja, za razvoj obče in strokovne izobrazbe naše mlade generacije, kakor tudi za usposabljanje raznih ka-

vode, občinske, okrajne in republiške svete za prosveto, sindikalne organizacije prosvetnih delavcev in organizacije ljudske mladine, da posvete posebno pozornost pouku matematike in napredku matematične kulture sploh in da glede na pristojnost ustvarijo čim ugodnejše pogoje za razvoj in zvišanje ravni matematičnega izobraževanja, upoštevajoč pri tem potrebe družbe.

II.

Glede na povečano šolsko mrežo in vedno večje število mladine na osnovnih, srednjih in višjih šolah se pojavlja v našem

šolstvu potreba po vedno novem učnem osebju, usposobljenem za uspešen pouk na teh šolah.

Da bi mogli tej povečani zahtevi v pravem času ustreči, priporoča odbor zveznega izvršnega sveta, da vsi zainteresirani organi, zlasti komune, prouče vse oblike spodbujanja mladine za študij matematike in tako izkoristijo vse ovire za pridobivanje mladih matematičnih kadrov.

Nujno je treba uporabiti vse možnosti, da se poveča vpis stu-

dentov matematike na naravoslovno matematičnih fakultetah, višjih pedagoških šolah in pedagoških akademijah.

V tej zvezi priporočamo:

1. v novem šolskem letu je potrebno posvetiti vso skrb študentom večjega števila študentov za študij matematike na naravoslovnih matematičnih fakultetah, višjih pedagoških šolah in pedagoških akademijah in v ta namen razdeliti razpoložljiva sredstva za štipendiranje;
2. povečati štipendije sposobnim študentom in tako omogočiti ugodnejše pogoje za študij;
3. pristojni faktorji in organi

važno, da organi za prosveto pripravi seznam vseh potreb in na podlagi tega sestavijo načrt za vzgojo kadrov.

III.

Stalni razvoj matematičnega znanja in potreba, da matematiki v šolah stalno izpopolnjujejo svoje delo, zahtevata, da se nudi vse večja pomoč nameščenemu učnemu osebju. Potrebno je organizirano vzpodbujati mlajše predavatelje, da si pridobijo kvalifikacije na drugi stopnji univerzitetnega študija. Zato je treba izkoristiti ustrezne programe in bolj elastične oblike usposabljanja. Več pozornosti je potrebno posvetiti uvedbi mladih matematičnih kadrov v predavateljsko delo in priprave za strokovni izpit uporabiti za nadaljnje strokovno usposabljanje.

Pouk matematike zahteva sistematično izpopolnjevanje, da bi dosegli čim boljše izobraževalne rezultate. Potrebno je izdelati enotne kriterije za reševanje posameznih didaktičnih in učnih vprašanj. V tej zvezi se priporoča izpopolnjevanje učnih načrtov v vseh vrstah šol, izpopolnjevanje učbenikov in drugih pripomočkov, ki jih uporabljamo za dvig pouka v celoti.

Potrebno je, da sodelujejo šole in strokovne službe s strokovnimi društvi in ustanovami, da posvečajo pozornost zlasti tistim študentom, ki se posebno zanimajo za matematiko, da to zanimanje vzbuja in ustrezno ukrepa in da jim zagotovo zadovoljiv razvoj v tej smeri. Uspešno vpliva na razvoj tudi organizacija dopolnilnega dela s sposobnimi učenci in tekmovanjem med šolami v občini, okraju, republiki in federaciji. Tako delo mora biti sistematično, upoštevajoč najuspešnejše oblike mobilizacije učencev.

IV.

Ob tej priložnosti se obrača Zvezni odbor izvršnega sveta za prosveto in kulturo na vse šole, univerze, znanstvene institucije, organe za prosveto in znanost, strokovne ustanove, društva, sindikalne organizacije prosvetnih in znanstvenih delavcev in ljudske mladine ter je mnenja, da bo njihovo vzajemno sodelovanje in sodelovanje z drugimi zainteresiranimi faktorji pripomoglo do hitrega in uspešnega reševanja perečih vprašanj na tem področju. Odbor bo še naprej spremljal proces napredka pouka matematike v naših šolah in je pripravljen pomagati na tem področju.

S pesmijo in igro so proslavili slovenski pionirji svoj veliki praznik; na sliki je motiv pred novo odkritim pionirskim spomenikom v parku Stanka Bloudka

tegorij naših strokovnih kadrov.

Potreba po višji matematični izobrazbi in večjem številu matematičnih strokovnjakov raznih profilov in specialnosti so iz leta v leto večje, ker je aktivno znanje matematike temelj racionalnega ekonomskega razvoja. Uporaba matematičnega znanja se širi na nova znanstvena področja, na sodobno proizvodnjo in družbene službe. Medtem ko je bila do nedavnega naloga pouka matematike na šolah in univerzi pridobivanje učnega osebja za delo na šolah, je danes matematično znanje osnovni pogoj uspešnega napredka v znanosti, industrijski proizvodnji, v statističnih in drugih službah.

Razvoj sodobne tehnike je neposredno povezan z napredkom različnih področij matematike, ki pomenijo nov uspešen prispevek v tem razvoju.

Zato mora vsa naša skupnost posvetiti veliko skrb vzgoji in pridobivanju kvalitetnega učnega osebja za pouk matematike, in to na osnovnih, srednjih in višjih šolah; strokovnjakov pri računskih strojih, znanstvenikov in matematikov, ki se ukvarjajo s tehničnimi in industrijskimi raziskovanji. Za uspešen nadaljnji razvoj matematike in njene uporabe pri nas je treba poskrbeti za zadosten vpis večjega števila študentov na fakultete in druge zavode, ki skrbje za vzgojo kadrov, posebno na naravoslovno matematičnih fakultetah.

Da bi zadostili naraščajočim potrebam matematičnega izobraževanja in kulture bolj uspešno kot doslej, priporočamo vsem zainteresiranim faktorjem, da posvete največjo skrb napredku pouka matematike. Odbor zveznega izvršnega sveta se zato obrača na šole, univerze, znanstvene zavode organe za prosveto in znanstveno delo, strokovne institucije in organizacije z naslednjim

priporočilom

I. Odbor za prosveto poziva vse šole in univerze, znanstvene za-

II. mednarodna razstava otroških risb

Preteklo soboto je bila pod pokroviteljstvom maršala Tita odprta II. mednarodna razstava otroških grafičnih del na temo stroj. Prireditelji so iz vseh koncev sveta poslali 41.000 risb šolskih otrok od 7. do 17. leta. Razstava pomenja napredek v dosežanih prizadevanjih aktivizirati likovno prizadevanje mladine, katera naj ne študira samo v perspektivnem pričakovanju zrele dobe, ampak naj v posameznih dobah svoje starosti osvesti tudi svoja doživljanja, manifestira svoja umetniška prizadevanja in kulturo. Tak namen je razstava vsekakor dosegla, toda kljub vsemu ostaja v tiskihah dosežanih takih prirediteljev.

Za mladino je stroj le malo-odstotno umljiv, če pa ga že prikazuje, ima do njega naslopih nedoločen odnos. Razpis sam ni bil kriterijski, zato tudi niso kriteriji otipni na videzu razstavljenih del. Izredno zahtevna naloga je bila na delih rešena v nekaterih likovnih, rezijskih, risarskih in drugih oblikah. Na tej II. razstavi razstavlja 35 držav skupno 579 del, od teh 233 Jugoslavija. Z največ razstavljenimi deli so zastopane: Belgija (21), Francija (19), Japonska (17), Danska (16), nato Italija, Avstrija, in Svica s po 14 deli.

Jugoslavanska žirija je podelila na osnovi temeljite analize 20 mednarodnih zlatih nagrad, poleg tega še zlate narodne in srebrne za najboljša dela posamezne države. Slovenski risarji so razstavili 53 del, njihovo kvaliteto vsi priznavajo in je odraz velike skrbi nekaterih li-

kovnih pedagogov. Z največ deli so zastopali sledeča mesta: Ljubljana (15), Celje (14), Maribor (10), Ljude, Koper, Bled, Kranj, Skofja Loka, Bohinjska Bistrica. Največje priznanje je prejel in s tem internacionalno zlato medaljo Mariborčan Franc Potocnik (13 let), osnovna šola Kamnica, narodno zlato pa Slavko Butnar (11 let — Gradisce).

Razstava je vzbudila živo zanimanje, kar potrjuje tudi množestvo vplačila ob otvoritvi, tako zastopnika maršala Tita, konzularnega zbora, zastopnikov nekaterih razstavlajočih držav in vrste kulturnih in prosvetnih delavcev. Istosčasno z razstavo se pripravljajo od 15. do 20. oktobra simpozij »Likovna vzgoja in izobraževanje v šoli«, ki bo postavil vrsto zahtev. Najvažnejši bosta enotnost in enaki pogoji izvajanja likovnega pouka v vseh državah in ureditev kritičnega stanja na gimnazijah, na katerih naj bi obravnavana umetnost na vzgojo bila enako interpretirana v vseh državah. Tega simpozija se bodo udeležili tudi številni predstavniki razstavlajočih in drugih držav in bo predstavljal odlično manifestacijo nujnosti uredbe likovnega izobraževanja v šolah. Kvaliteto likovne kulture bodočih generacij bodo zagotovili le konstituirani programi na vseh stopnjah, osredotočenju problematike na ključne probleme in nato vrsto ukrepov. Povečanje fonda ur od 1 na 2 v 6. 7. in 8. razredu osnovnih šol in izvajanje tudi praktičnega dela v okviru umetnostne vzgoje na gimnazijah ter enakost izvajanja v vseh Jugoslaviji bosta imperativa tega simpozija. Temeljite priprave in obsežen spored zagotavlja, da bodo rezultati končno le merilo vsem nadaljnjim ukrepom.

Piško Igor

PLAN RAZVOJA ŠOL V OBČINI LOGATEC

Svet za šolstvo občine Logatec je že več let zelo aktiven v usmerjanju in skrbi za razvoj osemletnega šolanja. Večina članov sveta tudi zelo redno prihaja na seje in na njih aktivno sodeluje.

Že več let se sistematično ukvarjajo s problemi nižjeorganiziranih šol. V občini je namreč 7 takih šol s kombiniranim poukom in le tri šole, ki imajo normalno organiziran pouk ter v vsakem oddelku samo en razred. Pred tremi leti so imele vse nižjeorganizirane šole še vseh osem razredov in zelo skromen predmetnik. Svetu za šolstvo je uspelo na treh šolah ukiniti višje razrede in zagotoviti redno prevoz učencev na popolno osemletko. Danes se vozi v popolno osemletko skupno nad 120 učencev. Zaradi majhnega števila učencev je bila ukinjena tudi enooddelčna šola v Grčarjevu. Na šolah, kjer so ostali samo nižji razredi, se je kvaliteta pouka toliko izboljšala,

da lahko učenci 4. razreda brez posebnih težav nadaljujejo šolanje v 5. razredu popolne osemletke. Na šoli v Rovtahu in prav tako na šoli v Hotedršici sta ostala po dva učitelja, ki sta morala prej poučevati vseh 8 razredov, sedaj pa imata le 4 razrede. Tako imajo na teh dveh šolah kombiniran pouk le pri nekaterih predmetih, kot so telesna vzgoja, petje, likovni pouk ter gospodarsko tehnični pouk. Pri vseh ostalih predmetih pa je omogočen frontalni pouk, ki ga organizirajo učitelji za vsak razred posebej. Na ta način skoraj ni razlike v številu učnih ur, ki jih ima učitelj na razpolago za vsak razred, sam pa je tudi obremenjen tendensko le 30 do 32 ur, kar je ob dejstvu, da ni potreben kombiniran pouk, veliko manjše breme za učitelje.

Na zadnji seji, ki je bila v začetku septembra, je svet za šolstvo sprejel nadaljnji plan razvoja šol. Zelo važen je bil na tej seji sklep, naj se učitelji okoliških šol razbremenijo tudi administrativnega in finančnega poslovanja. V občini bodo namreč s 1. januarjem 1963 organizirali tri centralne šole, ki bodo prevzele strokovno, administrativno, posredno in finančno službo tudi za vse okoliške šole. Te bodo na ta način postale podružnice centralnih šol, njihovi učitelji pa se bodo lahko v še večji meri posvetili učno-vzgojnemu delu. Svet za šolstvo je bil mnenja, naj bi do sedanjih šolskih odborov tudi naprej ostali pri podružnicah, saj so bili v njih večinoma najbolj aktivni vaščani. Šolski odbori pri bodočih podružnicah naj bi tudi v bodoče sklepali o porabi tistega dela proračuna, ki je po odloku o kategorizaciji šol, namenjen za njihovo šolo. Prav tako naj bi šolski odbori podružnice še vnaprej razpravljali o sprejemu novih učnih moči, čeprav bi dokončni sklep o sprejemu in razrešitvi učnega osebja sprejel centralni šolski odbor. Na splošno je bil šolski svet mnenja, da je treba prepustiti podružničnim šolskim odborom čim več pravic, ker se bo le na ta način še bolj uveljavilo družbeno upravljanje šol.

Tudi v zvezi z ukinjanjem višjih razredov pri nižjeorganiziranih šolah in usmerjanjem učencev na popolno osemletko je treba prepustiti šolskim odborom in staršem učencev vse pravice. Iz sedanjih izkušenj lahko svet sklepa, da starši povečini niso proti ukinjanju višjih razredov, ker so prepričani, da je šolanje v popolni osemletki boljše, vendar je v vsaki vasi tudi nekaj ljudi z zastaranimi nazori, ki nasprotujejo vsem novim ukrepom. Svet za šolstvo je prepričan, da bodo prav šolski odbori in njihovi učitelji tisti, ki bodo znali prepričati te tiste starše, ki nasprotujejo prelojanju učencev na popolno osemletko. Imeli smo namreč že primer, ko smo hoteli na neki šoli ukiniti višje oddelke, a so se starši uprli. Eno leto pozneje pa so

isti starši sami zahtevali, naj se ukinejo višji razredi in uvede prevoz. Trenutno je v celoti občini le še okrog 60 učencev, ki obiskujejo višje razrede na nižjeorganiziranih šolah. Svet za šolstvo predvideva v svojem planu, da v petih letih ne bo v občini niti enega učenca, ki ne bi mogel obiskovati višjih razredov na popolni osemletki.

Svet za šolstvo si močno prizadeva, da bi na vseh šolah imeli dobre prosvetne delavce, ki bi bili usposobljeni in razporejeni tako, da bi lahko zadovoljili oziroma zagotovili kvaliteten pouk vseh predmetov. Šole so sicer kar dobro zasedene tudi s predmetnimi učitelji in profesorji, vendar imajo nekateri preveliko obremenitev. Ker vodi svet tudi politiko štipendiranja učnega kadra, bodo kmalu imeli dovolj predmetnih učiteljev in profesorjev na vseh šolah. Že preteklo leto so namreč sklenili, da bodo vsako leto razpisali razen rednih štipendij tudi dvoletni študijski dopust za tiste mlade učitelje, ki so se v nekaj letih službe na šoli dobro izkazali in imajo veselje nadaljevati študij na VPS ali fil. fakulteti.

Motiv z letošnjega knjižnega sejma v ljubljanskih Križankah

»Obratne akademije« v Vzhodni Nemčiji

V Vzhodni Nemčiji so se v večjih industrijskih podjetjih pojavile nove šolske ustanove — imenovane obratne akademije. Tako je npr. v berlinski tovarni Bergman-Borsig skoraj polovica vseh 4500 zaposlenih dobila kvalifikacijo v takšni obratni akademiji in to povsem brezplačno. V triletnem večernem študiju si lahko neizkušeni delavci pridobijo strokovno usposobitev, zatem pa si pomagajo v tej šoli še do mojstva. Mojstri si morejo pridobiti tamkaj diplomu kot tehnik ali podobno. V teh akademijah poučujejo poleg strokovnih predmetov tehniškega risanja, ekonomskega podjetja, kemije in fizike tudi družbene vede.

Šolski športni dnevi niso bili izkoriščeni v celoti. Marsikdaj so drugi predavatelji izkoristili športne dneve za poučne ekskurzije, ki v ničemer niso pripomogle k telesno-vzgojnemu delu na šoli. Potrebna bo večja povezava s šolskimi športnimi društvi, športnimi in drugimi organizacijami na terenu.

MATERIALNO-KADROVSKE SLABOSTI

Materialno in kadrovsko vprašanje je najbolj pereče. Šole so brez najosnovnejših igrišč, pokri-

tih prostorov (telovadnic) in telovadšč. V zadnjem letu se je stanje igrišč delno izboljšalo (predvsem po razpisu akcije CK LMS in Jugoslovanskih pionirskih iger).

Anketirane šole so dostavile sledeče podatke:

- 137 šol ima lastno igrišče;
- 73 šol ima igrišče v najemu;
- 83 šol nima igrišč;
- 47 ima lastno telovadnico;
- 60 ima telovadnico v najemu;
- 183 šol nima telovadnice.

Nekaj let nazaj je opaziti, da smo nove šole gradili brez telovadnic, vendar se do danes ni ničesar pokrenilo. Stare telovadnice, predvsem v Ljubljani, so neprimerno in ne ustrezajo zdravstveno-higienskim predpisom.

Proračunska sredstva za šolsko telesno vzgojo so še vedno minimalna. Iz podatkov je razvidno, da je bilo za funkcionalne izdatke porabljenih 2.424.447 din, kar znaša na enega učenca povprečno 36,50 din, za nabavo opreme in orodja pa 7.069.594 din, kar znaša na učenca 110,50 din.

Strokovne kadre za pouk telesne vzgoje vzgajajo Visoka šola za telesno kulturo v Ljubljani, Srednja šola za telesno kulturo v Mariboru (za naš okraj zelo malo) in delno Učiteljske z usmerja-

ŠOLSKA ŠPORTNA DRUŠTVA

Da bi se prostovoljna telesno-vzgojna dejavnost še bolj razvila, sta oba kongresa (v Beogradu in Ljubljani) priporočala ustanavljanje šolskih športnih društev. V teh društvih je prišla popolnoma do veljave iniciativa mladine, saj opravljajo društva sami s pomočjo šole in družbenih organizacij. Vendar je sam razvoj teh društev šel nekoliko počasi, predvsem zaradi materialnih in kadrovskih slabosti. V letošnjem letu, »letu telesne kulture mladih«, bomo dobili večje število novih društev, vendar podatki do danes še niso zbrani. V lanskem letu smo imeli 35 društev, 5 aktivov in 28 krožkov (prvi zameški društva) z 9669 mladine. Šolska športna društva so imela sledeče dohodeke:

članarina	111.207 din
podpore	457.800 din
drugi dohodki	316.470 din

Skupno so šolska športna društva zbrala 885.477 din ali 91,5 dinarjev na enega člana.

Vse to kaže, da smo šolskim športnim društvom posvečali vse premalo pozornosti in da bo potrebna v prihodnje večja skrb predvsem šolskih odborov in uprav šol. Za primerjavo: samo mesto Zagreb ima več članov vključenih v šolska športna društva kot vsa Slovenija!

Iz navedenih podatkov in splošnega stanja šolske telesne vzgoje je razvidno, da so šole in pedagoška vodstva, od federacije pa do občinskih svetov, popolnoma odrekli. Pojavljajo se celo stališča, da bi telesno vzgojo kot kompleksno vzgojno-izobraževalno področje popolnoma prepustili družbenim organizacijam. Taka stališča pa so zmotna in brez vsake družbene in znanstvene osnove. Pri takem stanju je razumljivo, da so družbene organizacije posvečale šolski telesni vzgoji večjo pozornost. (1. kongres telesne kulture Slovenije je o tem dovolj jasen dokaz.) Dejavnost šolskih športnih društev je popolnoma stvar šol in vodstev, zato jim morajo uprave nuditi vso moralno in materialno pomoč, kot nujno pomoč vsem ostalim dejavnostim.

Z reorganizacijo prosvetno-pedagoške službe bi nujno morali dobiti dobre strokovnjake — profesorje za svetovalece telesne vzgoje. Brez njih si ne moremo zamisliti hitrejšega napredka na tem področju.

Iz navedenega je jasno, da bo potrebno v osnovi drugačnih pogledov in korenitih, odločnih ukrepov, če hočemo — in to moramo — dati telesni vzgoji tisto mesto v vzgojno-izobraževalnem in zdravstvenem pogledu, ki ji v resnici pripada.

Popravek

VALENTIN DOLJAK je umrl v Ajdovščini, ne Dovjak, kakor je bilo pomotoma napisano v naslovu spominskega članka v prejšnji številki PD. Prizadete prosimo, da nam pomoto oprostite.

Sejmi šolskih knjig - da ali ne

Letošnji sejem šolskih knjig v Ljubljani, ki sta ga organizirala mladinski komite LMS Ljubljana Center in OK LMS ob pomoči knjižnih založb iz Ljubljane, je po mnenju večine sodelujočih v celoti uspel. Več kot 5000 mladih ljudi je v štirih dneh sejma od jutra do večera v predvorju Križank kupovalo in prodajalo stare šolske knjige.

»Prodajam knjige za tretji razred, kupim za četrtega, prihranim 1000, 2000 dinarjev pri knjigah, lahko kupim novo torbo, boljše čisto itd.« — »Saj je še čisto nova, teh nekaj čačk pa res ne bo motilo pri branju, še bolje bo, so vsaj podčrtane najvažnejše stvari. Kupi jo, saj ni draga, za 120 ti jo dam, drugod so dražje!«

To so bile besede beselejavah pa tudi že starejših učencev in dijakov, ki so vedeli, da je način takšne prodaje najenostavnejši in najcenejši. Na rokah, stoli, mizah in vsepovsod, kjer se je sploh dalo razstaviti knjige, so ljubljanski mladinci in pionirji ponujali svoje knjige in živahno je bilo kot le malokdaj. Prava uvertura za šolo. Tudi založbe so pohvalile nakup. Mladinska knjiga je celo organizirala preprodajo starih knjig; na sredini razstavnega prostora je Državna založba organizirala cenik učnih knjig za vse razrede. Tako so mladi obiskovalci lahko določili cene svojim knjigam. Tisti, ki so imeli lepše ohranjene, so si več prislužili kot ostali. Bili pa so tudi taki, ki so prinesli s seboj knjige stare deset in več let. Najbolj spretni je uspevala tudi taka kupčija. Založbe so organizirale strokovne nasvete za

one, ki so želeli izvedeti, če je ta ali ona knjiga še v veljavi.

Ne mislim dalje opisovati sejma, pač pa sem imel namen poudariti, kako pomembni so sejmi šolskih knjig in kaj z njimi pridobijo starši in celotna družba.

Le pogledimo, koliko stvari je potrebno, da bo naš šoloobveznik pripravljen za šolo. Od obleke, čevljev pa do vseh najmodernejših šolskih pripomočkov. Posamezne stvari niso niti tako drage, toda skupni seštevek popolnoma izprazni našo blagajno in kaj rado se pripeti, da v družinah z več otroki zmanjka denarja. Mi ugotavljamo iz leta v leto, toda pomoči je prav malo. Le manjše število šol ima organizirano pomoč za socialno šibkejšo učence in dijake. Nujno je, da vse šole, organizirajo izposojevalnice za knjige.

Veliko sredstev porabijo starši vsako leto pri nakupu novih knjig. Že tradicija je postala, da starši kupijo vsako leto nove knjige, ne da bi vprašali pri znanih, če je mogoče »pri življenju« — še katera izmed knjig njihovih otrok itd.

Pred vojno so v Ljubljani večkrat organizirali šolske sejme; prav čudno pa je, da s takšno koristno akcijo ne nadaljujemo v času, ko nam je štednja denarja najbolj potrebna. Ne moremo biti zadovoljni, če nam na primer samo en ali dva mladinska komiteja organizirata sejme šolskih knjig. Pred nekaj leti je bilo to razumljivo, saj so se knjige menjavale skoraj vsako leto. Sedaj, ko je izšel zakon o veljavi učnih knjig za dobo petih let, pa nam

je dana možnost, da organiziramo založbe knjig v šolah ali pa v večjih krajih z več šolami sejme šolskih knjig. Kdo je organizator, ni važno, važno je, da sejmi so in da pričnemo z njimi povsod. Obveščeno mladino je tu najvažnejše. Mislimo moramo že za nekaj mesecev naprej in sejme pripraviti takoj v začetku ali pa na koncu šolskega leta. Učitelji bodo morali opozoriti starše na roditeljskih sestankih na pomembnost izmenjave starih učnih knjig. Če bomo sejme stalno organizirali, bo to postala navada in starši se bodo privadili na prodajo na sejmih. Hkrati bomo dosegli tudi, da bodo učenci pazili na knjige, saj bi le-te na prihodnjem sejmju dosegle višjo ceno.

Smisel prodaje pa ni samo v tem, da pomagamo socialno šibkim. Znano je, da naše založbe prodajajo knjige ceneje, kot znašajo proizvodni stroški. Razlika je pokrita z dotacijo iz republiškega sklada. Ta je stalen, a stroški tiskanja so vsako leto višji. Vmes zmanjka še katere izmed knjig in ponatis izprazni sklad in poveča ceno ostalih knjig. Zaradi stalnega nakupa novih knjig vsako leto je zaloga prvotnega natisa zmeraj majhna in se zato stroški novih knjig občutno povečajo.

Če bi me torej vprašali, ali naj organiziramo sejme šolskih knjig ali ne, bi predlagal, naj to store v vseh občinah po Sloveniji. Prihranili bomo sredstva sebi in družbi, hkrati pa v učencih vzgajali pravi odnos do knjige, ki marsikje ni najboljši.

JURE GARTNAR

Obvestilo šolskim kolektivom in sindikalnim organizacijam

Upoštevaajoč sklepe odbora za prosveto in kulturo pri Zveznem izvršnem svetu in izkušnje v nagrajevanju oziroma razdeljevanju sredstev v vzgojno izobraževalnih ustanovah bo izdelan pripomoček za izpolnjevanje sistema delitve dohodka in osebnega dohodka, ki ga bomo objavili v prihodnji številki našega lista. Pripominjamo pa, da ta pripomoček, kakor tudi vsa ostala pripomočila, ki so že bila ali še bodo izdana, ni treba smatrati kot obvezna navodila, pač pa dejansko kot pripomoček, na osnovi katerega bo olajšano delo kolektivom pri izpolnjevanju pravilnikov. Vsaka vzgojno izobraževalna ustanova naj prilagodi to gradivo svojim potrebam.

Koroški slovenski učitelji na obisku

Učitelji osnovne šole Tone Čufar z Jesenic so spomladaj obiskali slovenske učitelje na Koroškem in povabili na povratni obisk koledge okraj meje. Prejšnjo soboto in nedeljo so se slovenski koroški učitelji zares pomudili pri njih na obisku. Jeseničani so jih pričakali v Martuljku in jim nato priredili prijetno družabno popoldne.

Naslednji dan so si gostje ogledali osnovni šoli Tone Čufar in Prežihov Voranc na Jesenicah; krenili so tudi v Vrbo in obiskali Prešernovo rojstno hišo. Nato so šli v Begunje in v Drago, popoldne pa še na Bled in v Vintgar. V večernih urah so se razšli, v zadovoljstvu, da so bili deležni tako prijetnih srečanj in da so poživili že prej ustvarjeno prijateljstvo.

Razredna skupnost naj pomaga

Prebrala sem članek F. Žagarja: Jožetovo spričevalo (PD št. 12, 1962, str. 3). Ni mi dal miru, ker je leto za letom polno Jožetov. Koliko ur razmišljanja zaradi njih — celo prečute noči, kaj z njimi, kako jih pripraviti do dela. Ko gledaš otroka, vidiš, da ni za v koš, da bo iz njega enkrat lahko dober delavec. Pri delu ne stoji ob strani, red pomaga, včasih mu pa tudi tega ni mar. Vendar znanje je za življenje potrebno. Kolikor bolj se razvija družba, toliko bolj je znanje potrebno, vsaj tisto, ki ga mu nudi šola. Kaj bo otrok v življenju, med svojimi sovrstniki, če ne osvoji niti predpisane znanja? Tudi naša družba želi delavce, ki imajo predpisano znanje in seveda tudi zmožnosti. Tako pa iz leta v leto napreduje zato, ker ne bo slab delavec, ker se bo znašel. Mi to vsaj delno razumemo, kaj pa sošolci, ki celo leto delajo?

Takih »Jožetov« je seveda samo po sebi malo. Če pa se učenci vzgajajo v dober kolektiv, si vsi prizadevajo razred dvigniti. V razredu je že več pristašev za učenje, red in disciplino. Ustvarjena je razredna skupnost, ki samo dela red in vzbuja veselje do učenja. Samo delati mora. Večkrat se morajo sestajati njeni člani odbora in celoten razred ter pregledati svoje delo, uspehe in neuspehe. Primerjati se morajo s kolektivi, ki v naši družbi uspešno delajo. Uspeh pa doseže le delo. Kako bo delal »Jože« v takem okolju? Razredna skupnost jih večino pritegne v delo. Otroci ne

marajo tistih, ki rušijo, kar sami ustvarjajo. Zato tudi sami o posameznikih, ki ne delajo uspešno z njimi, razmišljajo. Na sestankih pa pripovedujejo podobno:

— »Jože« se ni naučil... ni napravil naloge — ker je oče razgrajal... češ, tisto dve na koncu leta bo že dobil... mame ni bilo doma... se mu sploh ne ljubi... — Razredna skupnost ne miruje, išče. Zeli, da bi vsi enako delali in se enako veselili, kar pač nudi šolske ure.

Seveda pri vsem tem učitelj ne stoji ob strani, ampak dela in dela. Uspeh? Kolikor učencev, toliko svetov. Nekateri lažje oblikujemo v celoto, druge težje. A posamezniki? Ali se jih sploh da? se vprašaš. Ali obstajajo »kemične analize« tudi zanje, da bi jih mogli vsaj delno povezati za daljši čas v celoto? — Za nekaj časa to razredna skupnost le zmore.

Poizkusimo v letošnjem letu še ta način, poizkusimo s pomočjo razredne skupnosti priti do boljših uspehov in se na koncu leta ne bomo zatekli k »milostni dvojki«.

Razredna skupnost naj bi bila temelj razrednega dela. V njej naj bi se učenci res seznanili z delom. Pridobili naj bi zdrave socialistične osnove in ne krivice ali mečkanja in spregledovanja za brezdelje. Toliko je delal »Jože« — tako je njegovo delo, njegov odnos do razredne skupnosti — celotnega kolektiva in naše družbe.

DZ

KAKO SKRBI HRVATSKA ZA POUK TUJEGA JEZIKA V OSNOVNIH ŠOLAH

Potreba po znanju tujih jezikov tudi pri nas vse bolj narašča in posledica tega je, da ustanavljamo zavode za pouk tujih jezikov v raznih mestih Slovenije.

Nekaj Mariborčanov se nas je letos maja meseca udeležilo tečaja, ki ga je za učitelje tujih jezikov iz vseh republik priredil Zavod za fonetiko Filozofske fakultete v Zagrebu, in videli smo mnogo zanimivega. Že tedaj smo zvedeli, da priporočajo uporabo najsodobnejših znanstvenih in tehničnih dognanj pri pouku tujih jezikov po svoji metodi na vseh stopnjah, tudi na osnovni šoli. Po teh dognanjih že dela zagrebška ljudska univerza. Prve dni septembra pa nas je več članov našega novo ustanovljenega Zavoda za tuje jezike VEKS Maribor obiskalo »Center za učenje stranih jezikov« v Zagrebu, odlično ustanovo, ki je pod večjim vodstvom ravnateljice Petra Glebova vedno pripravljena, posredovati svoje bogate izkušnje novim zavodom, tudi slovenskim. Ob tej priliki smo zvedeli, da ni njena naloga samo v intenzivnih tečajih uči odrasle tujih jezikov, predvsem za praktične svrhe, temveč da že pomaga tudi pri pouku tujih jezikov na osnovnih šolah (zaenkrat poučujejo nemščino in angleščino), in sicer tako, da nudi mentorsko, tehnično in gmotno pomoč eksperimentalni zagrebški osnovni šoli v Jordanovcu.

Dasi se zaradi praktičnih smotrov učna metoda v Centru nekoliko razlikuje od metode na Zavodu za fonetiko, ki je v prvi vrsti znanstvena ustanova, sta vendar metodi, ki temeljita na živem govoru, na situacijah iz življenja, na strukturi itd., brez vsake uporabe materinščine, a s pomočjo audio-vizualnih sredstev, v bistvu isti in Center jih je priporočil tudi omenjeni osnovni šoli.

Profesorica Centra tov. Desa Bogunović, ki ji je poverjeno neposredno nadzorstvo in pomoč pri delu na eksperimentalni osnovni šoli, je pokazala izredno ljubeznivo pripravljenost, ki nam je z njo omogočila, da sva s tovarišico hospitirali na tej šoli, dasi se še borijo s težavami, ki nastajajo vedno ob začetku šolskega leta (pomankanje prostorov, težave z urniki in podobno).

Ugajala nam je šola sama, še bolj pa nas je presenetila izredna disciplina: učenci so se pod vodstvom svojih rediteljev- sošolcev postavili v vrste in brez hrupa stopili v poslopje, prav tako so se mirno podali v učilnico-laboratorij. Seveda je bilo tu laže doseči disciplino, ker imajo pri pouku tujega jezika razred razdeljen v dve skupini. Medtem ko so deklice v laboratoriju, imajo dečki fizikuro in narobe. Pri nas v Mariboru smo imeli večinoma tudi razrede razdeljene na dva dela, toda v drugem polletju lanskega šolskega leta je bila delitev razredov zaradi štednje prepovedana (je pa vprašanje, če je to zares štednja).

V laboratorij pa so stopali učenci — četrti razredov. Zvedeli smo, da imajo po vsej Hrvatski že v četrtem razredu pouk tujega jezika, vendar samo ustno,

brez branja, s čimer začno nato takoj v petem razredu. Vse to nam je bilo všeč, disciplina, delitev na dve polovici, pouk v četrtem razredu prav kakor smo zvedeli, da so vpeljali halje, kajti vse to pomaga, da je pouk koncentriran, resen, uspešen. Prevelika razposajenost, preveč baharije z modnimi koketrijami (temu so največ krive matere, ki tudi v Zagrebu mnogokrat nasprotujejo haljam!) pa ne ustvarja vzdušja za delo.

Starši se v začetku leta odločijo, katerega od obeh jezikov, angleškega ali nemškega, se bo njihov otrok učil. Metoda pa je pri obeh jezikih podobna, le da je zaradi težje izgovorjave pri angleščini več ponavljanja z magnetofonskim trakom. Mlada učiteljica in učitelj sta pokazala veliko vneto za novi način dela.

Učilnica je brez klopi — ob vseh zidovih so odprte kabine, na vsaki od njih visijo slušalke — učenci sedijo v prvih dveh delih ure (ponavljanje stare snovi, sprejemanje nove lekcije) v sredi učilnice na stoli in gledajo sliko ali diafilm, v tretjem delu pa se brez hrupa prestavijo vsak v svojo kabino, si nataknejo slušalke in poslušajo stavke, ki jim pritekajo z učiteljevega magnetofona. Za vsakim stavkom je odmor in šepetaje ponavljajo, kar so slišali.

Otroci so na tak način pouka zelo ponosni, oči jim žarijo, ura je peštra in živa. Prav zato, ker so še tako majhni, dosegajo odlične uspehe, izgovorjavo spikerja z magnetofonskega traku — Nemca oziroma Angleža — krasno posnemajo. Spomin jim je svež in tako sva bili priča majhnim scenam, ko so sproščeno nastopali v raznih vlogah.

V petem razredu so staro snov ponavljali in kljub dolгим počitnicam so znali skoraj vsi obnav-

ljati situacije, ki so jih gledali na slikah ali na diafilmu.

Bil je lep pogled na živahne otroke, ki so veselo dvigali roke — vsi bi radi bili čimprej na vrsti in pokazali, kaj znajo. Disciplin, ki vlada na šoli, jih ni niti najmanj hromila, prej nasprotno: učenja so bili veseli, posvečali so mu vse svoje mlade moči.

Medve sva z žalostjo pomislili na to, kako se v Sloveniji mučimo s tujim jezikom in sicer ne zaradi učnega načrta, ki je sodoben in dober, saj pravilno navaja na sodobne metode, toda predmetnik z dvema urama tedensko v 7. in 8. razredu nam uspehe onemogoča, potem veliki razredi in premalo uporabe tehničnih pripomočkov. Ni nujno, da imamo situacije lepo razvite na raznih slikah, diafilmu, pomagamo si prav lahko tudi s slikami, ki jih napravijo učenci sami po naših navodilih, najbolj z vrstnimi slikami, ki jih postopoma stavljamo na flanelograf. Pač pa bomo morali sčasoma oskrbeti magnetofonske trakove, ki bo nanje govoril nekdo, ki ima odlično izgovorjavo. Slušalke so zaenkrat zares draga stvar in še težko se dobi, prav tako kabine, vendar je jasno, da bodo šole sčasoma morale priti do obojega. En laboratorij ali pa dva na šoli ne bosta preveč obremenjevala proračuna. Zaenkrat imajo tudi v Zagrebu tak način dela samo na tej šoli, pouk po direktni metodi pa že v četrtem razredu prav v vseh šolah. Vsekakor žrtvuje republika Hrvatska za osnovne šole več kakor naša.

Tudi mi bi vse tisto delo s pesmicami, igrami, tombolo s slikami in podobno lahko prenesli v četrti razred, kjer bi bilo učenje res v glavnem le vesela igra, v petem razredu pa bi se začelo resnejše delo, saj so mu učenci na tej stopnji že dorasli (primerjaj matematiko, zemljepis itd.).

Magnetofon ima že danes marsikatera šola, a ga je malo uporabljajo (strah, da bi se kaj pokvarilo!), napako pa delamo pri tem, da kupujemo drage aparate, ki stanejo skoraj četrt milijona, ko bi nam isto delo opravil na primer cenejši češki Tesla (menjava 90.000 din), ki je poleg tega še mnogo trpežnejši, kar so nam zagotovili tudi na Zavodu za fonetiko.

Nekdo bo morda ugovarjal, češ učiteljeva beseda je vsekakor vedno bolj živa in učinkovita kakor mrtvi aparat. Vendar temu nihče ne ugovarja — pač pa nam je magnetofon lahko v neprecenljivo pomoč. Vsi učitelji tujih jezikov nimamo možnosti, da bi delj časa živeli v deželi, katere jezik poučujemo, tako pa si ob magnetofonskem traku sami zboljšamo svoj izgovor in ga vzornega po traku posredujemo učencu, pri tem si seveda pomagamo s popravki, ponavljanji in podobno. Pa tudi če odlično obvladam jezik, sčasoma se nam izgovor pokvari, nehoti postane — šolski, slovenščina nam ga izkvari, poleg tega pri ponavljanju istega stavka le nekoliko nehoti spreminjamo intonacijo, magnetofon pa nam poda isti stavek vedno v isti obliki. Vpeljava slušalk pa je itak že priznano sredstvo, saj je neposredno sprejemanje z njimi najmočnejše, stavki se kar najintenzivneje vtisnejo v možgane.

Priznamo si, da pri nas v osnovni šoli pri tujem jeziku nimamo pravih uspehov. (Saj so zaradi številnih slabih ocen bilo nekateri celo mnenja, naj se odpri.) Bolestijo le nadarjeni in delavni učenci ter predvsem tisti, ki so že obiskovali ali pa še istčasno obiskujejo kak tečaj, oni revčki pa, katerih starši nimajo ne dovolj denarja ne kulture, morda celo prav neurejene doma-

če razmere — in se zato njihovi otroci tudi doma nič ne učijo, ne sledijo učnemu načrtu, imajo slabe ocene in jih kljub temu puščamo naprej, češ da tu jezik v osnovni šoli ni važen in — bi nam preveč slabih ocen kvarilo statistike.

Testi bodo sicer v tem pogledu storili svoje, toda uspehov le ne bo, če ne bomo vpeljali veliko dopolnilnih ur, vsaj eno tedensko, in potem smo tam, kjer so Hrvati, ki imajo tudi v 7. in 8. razredu po 3 ure. To se pravi, da bodo učenci z urami prav tako obremenjeni, kakor bi bili, če bi v predmetniku bile 3 ure, samo da bi odpadle težave, ki nas tarejo s tem, da na nekaterih šolah ne vemo, kje bi opravili dopolnilne ure in kdaj, pa jih kličemo zgodaj zjutraj ali po šoli, kar bi vse odpadlo, če bi bile te ure redno vključene v urnik. To ne pomeni, da bi za slabe učence še posebej ne skrbeli s kakimi dodatnimi urami, še bolj pa

s samopomočjo učencev, z uvažanjem skupinskega pouka, posebnostjo pa z uporabo novih audio-vizualnih sredstev, ki z njimi tudi manj nadarjeni in manj delavni dosežajo uspehe.

Mnogo bi nam seveda pomagalo, če bi smeli nemarne starše (taki nam sploh ne prihajajo na roditejske sestanke itd.) ostreje prijeti. Zaenkrat jih sodnik za prekrške kaznuje le, če otrok ne pošilja v šolo.

Zaradi vsega tega se dogaja, da zapusti kak učenec osemletke, potem ko je potratil lepo število učnih ur, a ne zna na koncu samostojno povedati v tujem jeziku niti enega stavka.

Hrvaški prijazni in gostoljubni kolegi na osnovni šoli so se čudili, da prihajamo k njim iz »napredne« Slovenije, vendar morali smo odkrito priznati, da smo morda napredni v čem drugem, glede pouka tujih jezikov na šolah pa prav gotovo ne.

M. Š. O.

Razgovorili so se . . .

Nekaj ur pred koncem šolskega leta. Delovna disciplina je že rahlo upadla in najbolj nemirna glava je kar naenkrat pogledala dovolj globoko skozi okno. Za njo pa se je kot na vrvi obrnilo še ostalih dvajset.

Sklenila sem, da teh ubogih neumnancev ne bom več mučila in da je pravzaprav vse šolske modrosti zaenkrat dovolj. Kako naj sedi pri miru takle dvanajstletni drobiž, preveč zdrav, da ne bi težko čakal konca! Ko smo naslednje ure združevali le še koristno s prijetnim in ko sem pustila poslednjemu dovolj razmaha, mi je bilo resnično žal, da je leto pri kraju.

Tisti navihani fant se mi ni več naslanjal na okno, odkar smo brali zgodbo Finčgarjevega šolanja, in v razredu sta si segali v roko globoka tišina in sproščujoči, razigrani smeh.

»Ampak za danes je dovolj,« sem jim resno ponagajala, »ne bom vam več brala. Jutri dalje. Zdaj pa še . . .«

»Neel!« so se zadržali kar se da proste in niti slutili niso, kako mi je všeč. Vendar je morala obveljati moja, a popustila sem jim toliko, da smo se pač pogovarjali o tem posrečenem Franceljnovem šolanju.

»Kje bi lahko kupil knjigo?« me je vprašal sicer dovolj zaspali učenec.

»Nikjer,« sem rekla, »je res že strašno redka.«

»Zakaj pa ne izide v Kondorju ali Galebu?« so hoteli naenkrat zvedeti vsi.

»Na vrsto ne pride,« sem zagovarjala tiste, ki odgovarjajo za to.

»Tovarišica,« je vprašal eden pogumnejših, »povejte nam, ali ste vi kdaj krekli.«

Bilo jim je silno všeč, da je Francelj krekol. Nenaadno vprašanje je samo za hip osupnilo razred, nato smo se vsi sproščeno smejali. In takoj nato sem zvedela njegova žrtev? Ne, kaj takega se ne more zgoditi. Saj so ga vendar priporočili funkcionarji iz okraja! Sove ponoči skovikajo, kako dolgo v noč sestavlja Vačko sistematična poročila. Res, tovarišu Vačko ni kaj očiti. Vse funkcije dobro reka — temeljito opravlja.

Tovariši pedagoški svetovalec se je najprej spotaknil ob razredno disciplino. V beležko je zapisal, da gre vsa stvar več ali manj v anarhijo, nikakor pa ne v kakšno aktivno sodelovanje učencev. Toda odkod učencem znanje? Tu ni očitkov. Celotno nasprotno. Čutiti je, da imajo učenci dokaj široko obzorje. Ampak zakaj ne piše dnevnik vsak dan sproti? Tednik ni izpolnjen že celih štirinajst dni! V tem je treba narediti red. To je enostavno izmikanje, ljudje nočejo biti točni in precizni. Treba je to poudariti na konferenci. Dobro, pa naj služi tovariš Vačko kot primer. Tako se je tudi zgodilo. Se prejšnjemu svetovalec, ki ima že lepo število let »svetovalske« prakse, začel s poročilom, je ugotovil, da tovariš Vačko ne vodi v redu uradnih knjig, kar je osnova vsakega, celo podpoprednega učitelja. Res, da je slišati, kako se tovariš Vačko udejstvuje izven šole. Vendar — zanj je šola prva stvar, potem pride vse drugo. Ko so začeli Vačkovi sokolegi tiho in mrmrajoče protestirati — Vačko sam ni rekel besede — je svetovalec prekalen protest z ostro postavko: »Tovariši, dovolj imam prakse in vem, kako je s to rečjo. V razr-

dela vse njihove žalostne zgodbe, poznala vse občutke, ki jih otroku zapuščajo polita gostilniška miza.

Polovica razreda je dvigala roke, da pove, kako izvrstno je krekala. Ostali so prislusnili presrečljivim zgodbam in nisem opazila, da bi bilo komu preveč žal, ker še ni krekol.

Tista šolska ura mi je res ostala v živem spominu in veliko mi slim namo. Spominim se je, kadarkoli naletim v našem tisku ali kjerkoli na besede o problemu alkoholizma, o vzgoji otrok, o vzgoji — staršev, in ne morem si misliti, kaj bi moglo biti za otroka hujše, kot da odrasla ob pijanih starših sam pijan.

»Mama mi je dala kozarec poln vina in je rekla: pij! Jaz sem zelo dolgo časa pil, potem sem bil pijan, potem nisem nič več vedel, potem sem videl, kako oči mamote tepe — veste, jaz imam očima, pa nisem njegov — potem je mama zavpila proti meni: zagrabi sekiro in mu jo poči v glavo . . .«

»Jaz sem bil prvokrat pijan, ko se je sestja poročila. Ata in mama sta pozabila name in sem pil, kolikor sem hotel.«

»Jaz in Marjan in . . . smo pa koscem na polju ukradli vino in potem smo ga ukradli še iz kleti, ampak nisem takrat prvokrat pil.«

»To je bil naš ata smešen, ko je prišel domov.«

Neki deklici je bilo ves čas težko. Vedela sem, da je oče pijanec. Ona ni povedala ničesar . . .

»Meni je pa ata rekla: lahko si baraba, samo pij nikar . . .«

»Tovarišica, jaz pa vem, da je pijača največja nesreča za družino. Moj oče . . . jaz pa raje ne bom nikoli pil. Pijanci sploh ne morejo imeti zdravih otrok . . .«

»Ah, zdaj pa zvoni, kdaj drugič pa noč!«

Tisto uro smo se zelo zblžali. Zblžili ob dobri mladinski knjigi, ob pošastnih podobah grenkega življenja.

B. Golob

Naši pionirji so kaj hitro našli stik s pionirji iz drugih republik, ki so se udeležili prireditev ob 20. obletnici pionirske organizacije: prijateljstvo je treba tudi »dokumentirati«, zato so izkoristili to priložnost za slikanje v mešanih skupinah

Pedagoški ocvirki

Pri združitvi šol nastajajo problemki in problemi. V prej celovito pedagoško enoto se je »vmešal« ravnatelj centralne šole. Večina teh ljudi so dobri pedagogi. Vsi pa tudi ne. O ravnatelju, ki ga tokrat obravnavamo, bi skoraj zagotovo trdili, da ga je spravil na stolček dobro namazan jeziček in zveze v okrajnih pedagoških vrhovih.

No pa se je zgodilo, da je ravnatelj centralne šole poslal nekdanjemu upravitelju sedaj priključene šole približno takle poziv.

»TOVARIŠ, POZIVATE ZA, DA SE VSLED UGRADNIH SE, DEV TAKOJ ZGLASITE V MOJI PISARNI IN TO V ROKU TREH DNI; V SLUČAJU, DA SE POZIVU NAMERNO NE ODZOVETE, SE BOVA MORALA OSTREJE POMETI.«

Pripisanih je bilo še pet ali deset besed, ki so tolmačile vlogo ravnatelja centralne šole. Na zaključku pa je bilo podčrtano: Ravnatelj centralne šole.

Klicaj sicer ni bil pripisan, vendar je sedaj podprejeni tovariš upognil hrbet in se napotil uro hoda daleč v ravnateljevo pisarno. Tisti, ki so prisluskovali, zakaj prisluskovalje je na nekaterih šolah še zmeraj v modi, so vedeli povedati, da je v ravnateljevi pisarni zelo »ropotalo«. In

rezultat? Dva pedagoga na bojni nogi!

Marko in Tone sta bila še do nedavnega kar dobra kolega. Skupaj sta zahajala na upraviteljske konference. Če sta se srečala na ulici, sta stopila na dva decij in pokramljala o križih in težavah, ki spremljajo upravitelje. Na uho povedano: v tistih »zlatih« časih sta bila še oba upravitelja, Marko in Tone. Ali sreča je opoteča. Tako rekoč čez noč se je položaj menjal. Tonetova šola je bila priključena Markovi in Tone je dobil eno poročilo inšpekcije več. Seveda, to, da se Tone resno ukvarja s šolskimi problemi, čitkajo že vrabci po strehah. Kadar je bil Marko v kakšnih pedagoških škripcih, mu je z nasveti pomagal Tone. Vendar spriči položaja in situacije pač mora Marko v Tonetov razred. Na hitro je Tonetu obrazloženo, da je to pač predpisana inšpekcija. Tonet je sprva pogrel, potem pa je učil, kakor pač uči vse druge dni. Nič hudega ni bilo. Samo na zaključku je novi inšpektor opazil nek star rekvizit, ki ga je zbedel v oči. S prstom je pokazal nanj: »Tega pri drugem obhodu ne sme biti!«

To pa je bilo vse in obenem — dovolj.

Tale ocvirek je sicer še lanska roba, ne škodi pa, če ga malo povremno še letos.

Stvar je sledeča. Učiteljica Berta se je postarala. Doslužila je. Ko pa človek potroši moči, mora v pokoj. To je vsakomur jasno in razumljivo in o tem ne more biti posebne diskusije.

Ker smo že tako daleč, pa Bertin primer malo osvetlimo. Tudi fotograf, kadar je posnetek pretemen, pravi: premalo svetlobe!

Berta je prišla v kraj že pred vojno. Med vojno je morala v pregnanstvo. Po vojni je prišla za delo na starem delovnem mestu. Rod, ki ga je iz leta v leto oblikovala, jo je samo še hvalil. Tudi inšpektorji so bili z njenim delom zadovoljni. Politični forumi prav tako. Kako tudi ne! Mnogi izmed njenih učencev zavzemajo danes vidne položaje. Dobro se še spominja učenca Blaža. Bil je sicer primerno trd, a šlo je. Zaostajal slučajno ni; v vzgojnem primeru pa je delal učitelj Berti velike težave. Zdej je mož in pred dvema letoma je dobil na občini dokaj vidno funkcijo. Pripravili so mu res imenitno slovo. To so pili, jedli, plešali in se drli. Tudi Berta je bila povabljen. Morda zaradi tega, ker je vodila pevski zbor. Naj bo tako ali drugače, Berta je segla nekdanjemu učencu v roko in mu želela: »Tovariš Pračnik, v novi službi mnogo uspehov!«

Pa je prišel dan, ko se je tudi

Berta morala posloviti. Ravnatelj je sklical učiteljski zbor. Potem je našel Bertino petinidesetletno prizadevnost in ji izročil sopek nageljnove. Toliko in nič več. Tiho je prišla, tiho odšla. Nič se ni spremenilo. O pač! Čez en mesec ali dva je priromala odločba. Menjati mora stanovanje. Zdej, ko je upokojenka, ne sme imeti sobice z razgledom po trgu. Dobila je drugo in to na podstrešju novega, petnajststanovnjanskega bloka.

Oprostite, nikar komentarja!

— Človek bi se včasih pognal iz kože! — tarra tovariš Vačko. Vsa sreča, da me vsaj otroci včasih razveselijo. Sem delovni član vseh močutih društev in organizacij. Saj ne bi. Pa pride funkcionar z občine: Tovariš Vačko, ti si rojen za tako delo. Daj, vzemi se to funkcijo. Potem pa res nobene več. Tovariš Vačko si naloži še eno funkcijo in vleče, gara. Oglašja se na zboru volivcev še okrajni funkcionar: Tovariš Vačko, daj, vzemi se tole funkcijo. Ljudje imajo v tebe zaupanje, radi te imajo in zato boš uspel. Tovariš Vačko bi že katero rekel, pa se boji: okrajni funkcionarji so povezani tudi z okrajnimi svetovalci in nič ne bi škodilo, če šezanj rečejo dve ali tri lepe, priporočilne besede.

Pa se zgledi tudi v Vačkovem razredu okrajni pedagoški svetovalec. Vačko opazi, da je nekam nataknen. Nekdo ga je moral raztogotiti. Bo mar zdaj Vačko

njegova žrtev? Ne, kaj takega se ne more zgoditi. Saj so ga vendar priporočili funkcionarji iz okraja! Sove ponoči skovikajo, kako dolgo v noč sestavlja Vačko sistematična poročila. Res, tovarišu Vačko ni kaj očiti. Vse funkcije dobro reka — temeljito opravlja.

Tovariši pedagoški svetovalec se je najprej spotaknil ob razredno disciplino. V beležko je zapisal, da gre vsa stvar več ali manj v anarhijo, nikakor pa ne v kakšno aktivno sodelovanje učencev. Toda odkod učencem znanje? Tu ni očitkov. Celotno nasprotno. Čutiti je, da imajo učenci dokaj široko obzorje. Ampak zakaj ne piše dnevnik vsak dan sproti? Tednik ni izpolnjen že celih štirinajst dni! V tem je treba narediti red. To je enostavno izmikanje, ljudje nočejo biti točni in precizni. Treba je to poudariti na konferenci. Dobro, pa naj služi tovariš Vačko kot primer. Tako se je tudi zgodilo. Se prejšnjemu svetovalec, ki ima že lepo število let »svetovalske« prakse, začel s poročilom, je ugotovil, da tovariš Vačko ne vodi v redu uradnih knjig, kar je osnova vsakega, celo podpoprednega učitelja. Res, da je slišati, kako se tovariš Vačko udejstvuje izven šole. Vendar — zanj je šola prva stvar, potem pride vse drugo. Ko so začeli Vačkovi sokolegi tiho in mrmrajoče protestirati — Vačko sam ni rekel besede — je svetovalec prekalen protest z ostro postavko: »Tovariši, dovolj imam prakse in vem, kako je s to rečjo. V razr-

du pa mora biti red in konec!« Pika in nič več. Le tovarišu Vačko je ostala dolga, neprespana noč. Potem je učitelj Vačko za nekaj tednov resnično iztiril.

Ko je prišla tovarišica z nedeljskega sprehoda, se je vrgla na posteljo in na ves glas zajokala. Kaj se je z njo zgodilo? V pojasnilo samo sledeče:

Imela je inšpekcijo. Res ni bila pripravljena in ni šlo tako gladko, kot bi iti moralo. Po inšpekciji je inšpektorju, ki se še ni prelevil v svetovalec, sama priznala, zakaj ni šlo in da se bo v bodoče bolj trudila. Inšpektor je sicer dal svoje objektivno mnenje, vendar je dejal, da vsa stvar pa le ni tako resna in da bo morda čez čas tovarišica še prav dobra učiteljica.

Tovarišica je bila potešena. Pa ne za dolgo. V nedeljo slučajno naleti na kolegico iz sosednje šole in ji kar naravnost reče: Olga, kaj si res ti absolutno zanič? Olga gleda svojo kolegico, odkod njej ta vest. Pa ji je hitro zaupala: Oni dan je prišla na šolo inšpektorjeva žena. Saj veš, z Marjoto se razumeta. No in tam sem slišala, kako je pripovedovala, da si ga ob inšpekciji tako kronala, da je hotel inšpektor pouk prekiniti. Ali je to res, Olga?

Nič ni rekla. Pogreznila se je v premišljevanje. In jaz tudi. Morda pa je s temi »ocvirki« res nekaj narobe?

Prisluskovalce

Zakaj manjka šoli miru ali reda?

Na moj članek »Današnji šoli manjka notranjega miru« se je oglasil v 12. št. P. D. tov. Vidmar Milojko. Njegova izjava razumem tako, da sem ustrelil mimo cilja, odnosno, da sem našel napake krivca. Takoj v začetku povem, da smatram njegova izjava za dopolnilo svojih misli in se popolnoma strinjam z njim, da današnji šoli manjka tudi notranjega reda! Pripomnil pa bi še to, da tov. Vidmar hote ali ne hote ne omenja tudi drugega dela mojih misli, namreč, da ne samo svobodne dejavnosti v šoli, temveč tudi življenje izven šole, tako, kakršno pač je, ustvarja nemir v učencih, kar jih odvraca od zbranosti pri učenju.

Ker vztrajam pri svojem, da šoli manjka miru in to. Vidmarju dam prav, da šoli manjka reda, oboje pa je pogoj za uspešno izvrševanje osnovnih nalog šole, ostane še vedno vprašanje, kje je vzrok, da tega dvojega na šoli ni? To pa prizna tudi tov. Vidmar.

Mislím, da ne gre samo za to, ali so Pionirske igre, tekmovalnosti, »konjički«, »ljubiteljstvo« itd., krivi nemira in nereda na šolah; ali pa nasplošno, da vse te stvari celo koristijo šoli, ampak gre za ugotovitev, da so današnje šole in učenci v nečem preobremenjeni ali pa nemirni, kar vpliva na učne uspehe. Ponavljam svoje mnenje, namreč, da današnji učni načrt ni nezmogljiv tudi za povprečne učence, če posvetijo ve-

čino svojega časa in duševnih sil šoli, da pa je danes zunanjih vplivov na učence toliko, da jim razbijajo koncentracijo in da zaradi tega ne uspevajo. Ne spotikam se ob svobodnih dejavnostih, niti jih ne odklanjam, še manj mislim na to, da bi se šola zaprla sama vase, ker se enostavno več ne more, trdim le, da je vsega skupaj preveč in da je tudi zunanjih vplivov, ki se vane na otroka, preveč! Če je za vse to kriv kolektiv, vodstvo šole, kar povzamem po izjavah tov. Vidmarja, pa poiščimo vzroke, zakaj kolektiv greše, čeprav čutijo, da delajo narobe? Vse akcije, katere imam v mislih, se vrše v obliki tekmovalnosti, če pa že ni tekmovalnosti, so pa vedno neka končna poročila — mi smo izvedli in dosegli to in to. Vzemimo v roke razno mladinsko in dnevno časopisje, radio, televizijo itd., povsod prikazovanje in poveljevanje teh uspehov ter podeljevanje nagrad, bodisi v denarju ali predmetih, katerih vrednost gre v deset in deset tisoč. Pri tem ni važna samo materialna vrednost, važen je tudi moralni prestiž šole in priznanje si, ta prestiž si v veliki meri, včasih na glas, včasih na tiem, prisvajajo kolektivi in — tako ali drugače dobe za to tudi priznanja («Ta šola je dosegla to in to, kar je zasluga kolektiva ali tov. N. N.»). Zato ima tov. Vidmar popolnoma prav, ko pravi, da so programi tekmovalnosti največkrat sestavljeni v zbornici ali v družstvu DPM. Kakor hitro si na neki šoli zamislijo in izvedejo neko novo akcijo, bodo na sosednji šoli rekli — mi tudi, brez premisleka, ali imajo za to pogoje ali ne. Jasno — nihče ne bo bil zadaj. Se to — zgodi se, da učenci s svojim delom pridobijo neko nagrado, o njeni uporabi pa sklepa učiteljski zbor in z njo maši luknjo v materialnem stanju šole, kar pa prav gotovo ni namen pionirskih tekmovalnosti. Tov. Vidmar bo to ocenil kot nered, jaz pa kot posledice nereda — nemir. S posebnim poudarkom bi navedel tov. Vidmarja: »Nihče ne more šolskemu kolektivu predpisovati dela izven okvira njegovih nalog, ker je suveren izvajalec zaupane mu izobrazbe in vzgoje.« Jaz pa sem napisal: »Tam gori na višjih mestih sede ljudje, ki so po raznih linijah zadolženi vsak za svoje delo, končno pa se vse te linije strnejo v eni sami točki, to je na šoli in učencih. Nekatere naloge so postavljene v taki obliki, da jih kljub vsej suverenosti šole ni mogoče odkloniti. Malo prej sem omenil moralni prestiž šole in koristne posledice tega prestiža. Koliko je torej verjetno, da bi nek kolektiv, kljub svoji suverenosti, odklonil od zgoraj svetovano ali priporočeno akcijo? Samo gol slučaj je povzročil, da je bil istočasno s mojim dopisom priobčen v PD tudi dopis tov. Kurnara — Učitelj naj bo predvsem učitelj, kjer navaja, da tovariš, ki se je posvetil bolj šoli kot pa ostalemu delu, ni dobil nikoli nobenega priznanja ne v oceni, ne kako drugače.

Če se še enkrat vrnem na popularizacijo tekmovalnosti, bi omenil še to, da je v primeri s tem zelo malo pisanja ali skoro nič o resničnih učnih uspehih posameznih šol. Ob polletju pošiljamo tozadevne statistike, ki potem ostanejo na statističnem uradu. Kolikor mi je znano, je edino kranjska prosvetno pedagoška služba predlanski v svojem Biltenu priobčila te podatke. Zakaj ne bi enkrat razpisali tekmovalnosti o učnih uspehih in bi te uspehe ocenila posebna komisija tako, kakor omeni druge akcije. Tudi za to bi šola in učenci zaslužili nagrado. Take nagrade pa do sedaj še ni nihče razpisal, čeprav trošimo težke milijone za dobro šolo. Testiranje bo verjetno obrnilo šolo v to smer in omejilo tisto, kar jaz imenujem — preveč!

Janez Kavcar

Javna študijska knjižnica pri Centru za estetsko vzgojo mladine

V okviru Centra za estetsko vzgojo mladine v Ljubljani (Pionirska knjižnica) deluje javna študijska knjižnica, namenjena pedagogom, kulturnim delavcem, študentom, dijakom in drugim. V knjižnici so obiskovalcem na voljo strokovne knjige in revije s področja estetske vzgoje mladine (literarna vzgoja, zgodovina mladinske književnosti, likovna vzgoja, umetnostna zgodovina, pouk tujih jezikov, filmska, dramska, plesna in glasbena vzgoja, splošno pedagoško-psihološka literatura itd.); dalje arhiv mladinskih leposlovnih knjig in revij v slovenskem jeziku, bibliografija strokovnih člankov s področja estetske vzgoje mladine od 1. 1. 1962 naprej; katalog ocen slovenskih mladinskih knjig, ki so izšle 1918—1955; študijsko gradivo o delu oddelkov Centra za estetsko vzgojo mladine. Knjižnica je odprta vsak delavnik od 8. do 19. ure, v sobotah od 8. do 14. ure.

OB ROBU DRUŽBENEGA SAMOUPRAVLJANJA V ŠOLAH

Potem ko so pred desetletjem gospodarske organizacije napravile revolucionaren preokret v smislu Marxovega nauka »Tovarne delavcem« in prešle na družbeno samoupravljanje, je isto poglavlje prešlo tudi na takz. neproduktivne panoge kot n. pr. zdravstvo, prosveta, uprava itd. Bogastvo izkušenj na tem področju v tovarnah je bilo za samoupravljanje na drugih področjih ogromnega pomena, saj smo imeli koncepcijo, ki smo jo analogno lahko uporabili tudi v prosveti. Tako smo dobili zakonito osnovo s Splošnim zakonom o šolstvu, Pravilniki šol, Pravilniki o delitvi dovolikov itd. Vsi ti zakoni, pravilniki in predpisi imajo namen, da resnično demokratizirajo šolstvo. Dolžnost vsakega prosvetnega delavca na kateremkoli področju je, da se z vsem tem materialom temeljito seznani in da bo res v pravi smislu upravljevalec, ki bo znal uveljaviti smisel zakonodajalca, saj ga pa tudi družba in naša socialistična stvarnost naravnost silita k temu. Prav zato bi bilo na mestu, da prosvetni kolektivi stvar samoupravljanja uvedejo kot študijski program na rednih delovnih konferencah ali na sindikalnih sestankih.

Družba je postavila samoupravljanje gospodarstva in ustanov kot izredno pomemben faktor v izgradnji socializma in razvijanja demokracije, vendar je opazno, da se samoupravljanje ponekod izkrivlja in se delajo manjše in večje napake. Do tega pride prav zaradi nekih specifičnosti dela v šolstvu, kjer so v samoupravljanje pritegnjeni družbeni faktorji, ki niso na pedagoškem področju doma. Tu mislim predvsem na šolski odbor, ki je v pretežni večini sestavljen iz ljudi zaposlenih izven prosvete. Res, da so v njem tudi nekateri člani šolskega kolektiva, med

njimi predvideva ZOŠ avtomatično članstvo upravitelja šole. Do sem je vse v redu. Tu pa nastane vprašanje osebnosti, predvsem pa zgrajenosti in strokovne sposobnosti upravitelja šole, ki je, posebno na vasi, še vedno avtoritativna oseba, ki hoče svoje mnenje uveljaviti tudi v družbenih organih samoupravljanja v šolstvu. Neredko pride ob navzočnosti nesposobnega upravitelja šole do škodljivih sklepov in posledic, do trenj in razdorov, slabe volje in upravičenega kritiziranja bodisi prosvetarjev ali ostalih državljanov. Grobe napake se ne bi smele dogajati, še manj pa ponavljati, kajti to meče slabo luč na našo socialistično demokracijo, s čimer postaja stvar tudi politično aktualna. Vzemimo in analizirajmo tale primer, ki se je zgodil na neki šoli. Učiteljski kolektiv je po temeljitem razpravljanju sprejel sklep, ki se je nanašal na notranjo organizacijo šole. Upravitelju šole sklep ni bil po godu in je dejal: »Vi sklepajte, odločil bom pa jaz!« Ob podobni situaciji je predmetna učiteljica, ki se v svojem delu posebno odlikuje, kritizirala upravitelja, ta pa je, namesto da bi kritiko blagohotno sprejel, zagrozil, da ji bo dal slabšo oceno. Tako je izrabljala svoj nadrejen položaj! Pri pregledu učnih načrtov je taisti učiteljski kolektiv ugotovil, da imajo vsi učitelji izdelane podrobne učne načrte, le upravitelj šole, ki je tisto šolsko leto poučeval predmet podrobne tehnične vzgoje, ga ni imel. Vpisi v Dnevnik šolskega dela v razredu so vzbujali negotovanje in smeh v vrstah učiteljev. (Pospravljanje predstojstva in podobno.) Se slabše je bilo z nekaterimi vpisi v Dnevnik, ko so bile ure vpisane, ne pa dejansko opravljene. (Šlo je za honorar!) Pri hospitacijah je delal velike metodčne napake,

ko je pred učenci prvega razreda »popravljala« učiteljico in hkrati sam narobe tolmačil obravnavo velike tiskane črke M.

Logično je, da je med vestnim učiteljskim kolektivom in upraviteljem šole prišlo do precejšnjih nesoglasij in sporov. Ko so ob koncu šolskega leta nekateri zaposlili za premetstev, je dal izjavo, da »mu bo zdaj morda lažje«, kar mu radi verjame

Kaj pa šolski odbor in d. bene organizacije? Trditve, da poznajo načine in metode dela v šoli, jih delno opravičuje. Če dodamo še avtoritativen položaj upravitelja, nam je stvar še bolj jasna. Prosvetni svetovalec za tisto področje pa ima, lahko bi temu rekli, le posredni stik z učitelji — preko upravitelja šole. In tako je torej možno, da upravitelj šole izvaja svoj prikrit »absolutizem«, ki ga pa pred nadrejenimi organi skrbno zavija v plašč demokracije. Če pri vsem tem upoštevamo še dejstvo, da je »mož« absolutiral učiteljske učne črnozlate monarhije in da se je krepko vdinjal režimom stare Jugoslavije, potem pa ni čudno, da ne more do temeljev osvojiti koncepcije in vsebine socialistične ureditve. Tu se ponovno pokaže nujnost rotacije vodilnega kadra v prosveti z mlajšimi, revolucionarnimi ljudmi, kakor je bilo to poudarjeno v raznih govorih naših državljanov. Na položaj upravitelja šole spada strokovno in politično sposobnost človeka! Treba bi bilo zaostri kritični pri postavljanju upraviteljev na taka odgovorna mesta. Pri takih in podobnih primerih, vidimo, da strokovno in politično nesposoben upravitelj več škoduje kakor pa koristi interesom šole in družbe. To pa je vsekakor treba preprečiti.

Ker se bo morda pojavilo vprašanje, zakaj je napisan članek s tako vsebino, bi takoj želel poudariti, da samo z namenom, da se taki in podobni primeri, če so še kje drugje, bolj radikalno obravnavajo. Na vsak način je treba uveljaviti pravice, ki jih ima šolski kolektiv v pogledu samoupravljanja, da bo imelo res pravo vsebino in se tako odstrani prikriti »absolutizem« nekaterih upraviteljev šol. S tem bo šola mnogo pridobila tako na pedagoškem kakor na družbenem ugledu!

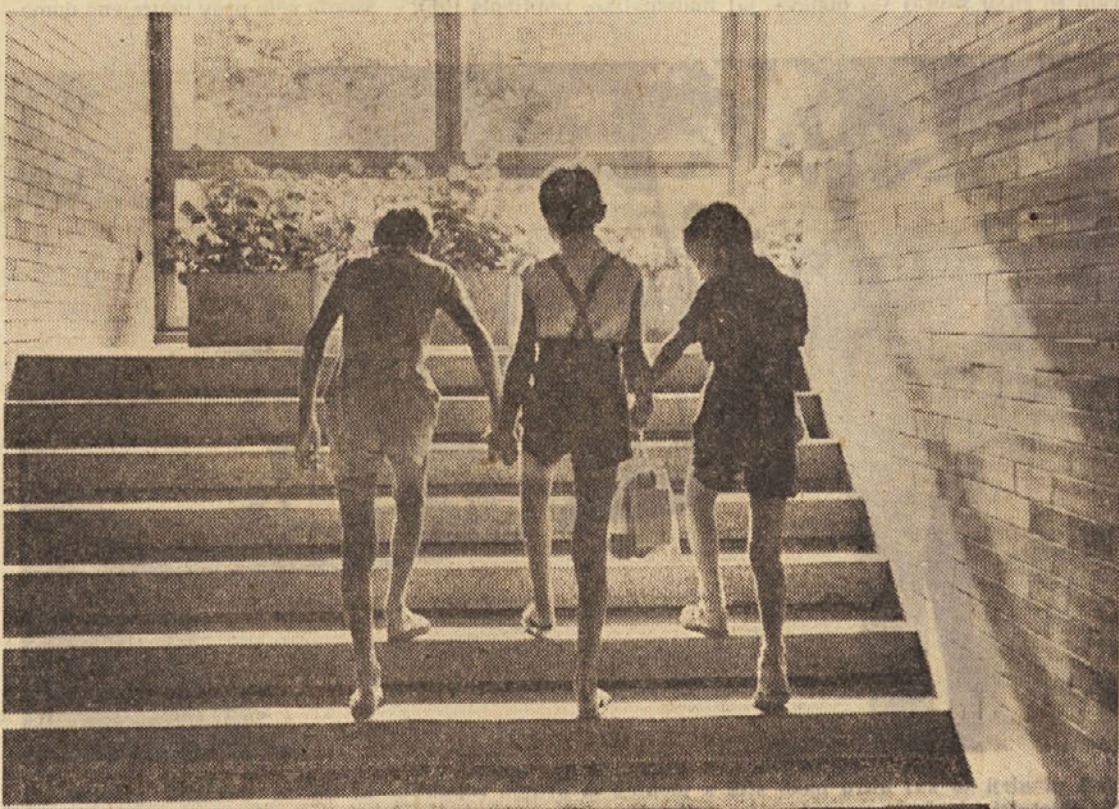
M. F.

Nov kader voznikov motornih vozil

Dvomimo, da bi bili kdajkoli napisali besedo o šoli za voznike motornih vozil, ki je tik poleg Ljubljane — na Ježicih. In vendar: z velikim samozavestjem duje ta šola iz leta v leto kader, ki ga naša neprestano razvijajoča se motorizacija hudo potrebuje. Naj povemo, da je absolviralo šole doslej 1246 kandidatov in je samo zadnje petmesečno šolanje dalo našim skupnosti novih 30 soferjev.

Kaj pravijo na Ježici? Predvsem to, da morajo slišati očitke, da je petmesečno šolanje predolgo. In odgovor? Ne moremo primerjati naših razmer z onimi v tujini, kjer raste mladež tako rekoč po tradiciji sredi motorizacije iz dneva v dan, medtem ko se je pri nas promet z motornimi vozili razvil šele poslednja leta. Avto ne bode morilno »orodje«, marveč pridobitev moderne tehnike. Šola sama razpolaga s 4 avtomobili, bilo pa je doslej 44 tečajev, ki so organizirani tako, da prideta na dva soferja.

V. D.

Negotovi koraki v hram učenosti

Kadar ajda cvete

Rad se sprehajam med njivami, neizrekljivo pa me vleče v poljane cvetoče ajde. V poznopolnih dneh jih obiskujem pred mrakom in jih občudujem, odlašvane nevestice, ko se od beloroznatih cvetnih glav z globokimi poljubi poslavljajo zadnje čebule, bogato pogoščene na sva-tovskem obisku.

Navadno se sprehajam sam, sinoči je naključje napravilo izjemo. Na ozarrah sem našel znanko (iz tistega kroga ljudi, s katerimi se na cesti radovoljno in prijazno pozdravljamo, skoraj nikoli pa nas okoliščine ne privedejo do osebnega zblizanja). Sedela je v invalidskem vozičku in nepremično zrla po mehko usločeni ogonih. Nered sem jo zdramil iz sanj, vendar, ko sem jo bil došel, sem pač moral mimo. Po pozdravu sem nameraval nadaljevati pot, toda bilo je preveč iznenadenja za njeno čustveno intimnost; imela je polne oči tesnobe, ki je drgetaje nihala med možnostjo, da se reši v vlnudnostni smehljaj, in nevarnostjo, da se zgosti v odkrito bolečino. Pogotnila je grenkobo in se nasmešnila. V mojih očeh je začutila poklon svetosti svojega čustva. Hvala, da je prejela, česar me ni bilo treba prositi, mi je podarila svoje zaupanje.

— Kako lep večer..., je skoro raj zašepetala in se ozrla na cvetoče morje.

— Res, vreden molčečega uživanja, sem pristavil.

— Ajdo imam posebno rada.

— Tudi jaz.

Zavoljo te besede sem ji postal še bližji. Uprla je vame svoje tople oči, toda že je zanihala na njih dnu komaj obujena zaupljivost, čes: komu je mar življenje pohabljenega bitja... Pod silo refleksa je zganila ohromele noge, skrite pod gubami dolgega krila, in tisti hip je zajela tesnoba tudi mene; z nehotenim vzgibom mi je približala bolečino, ki jo je želela invalidskem vozičku in nepremično zrla po mehko usločeni ogonih. Nered sem jo zdramil iz sanj, vendar, ko sem jo bil došel, sem pač moral mimo. Po pozdravu sem nameraval nadaljevati pot, toda bilo je preveč iznenadenja za njeno čustveno intimnost; imela je polne oči tesnobe, ki je drgetaje nihala med možnostjo, da se reši v vlnudnostni smehljaj, in nevarnostjo, da se zgosti v odkrito bolečino. Pogotnila je grenkobo in se nasmešnila. V mojih očeh je začutila poklon svetosti svojega čustva. Hvala, da je prejela, česar me ni bilo treba prositi, mi je podarila svoje zaupanje.

Utrgal sem cvetni vršček in ji ga približal: Glejte, koliko tihe, komaj opazljive lepote je v teh drobnih glavah.

— Kadar jih gledam, me v zamaknjenosti obhaja želja, da bi se napravila enako drobno in pobozala vsak cvet posebej... je šepnila v kopolček, ki sem ji ga dal.

— Na cvetočo ajdo me vežejo spomini... — Gotovo prijetni,

sem dodal. — Zelo bridki! In vendar jo imam rada — paradoks, kajne? — Za druge morda, za vas gotovo ne.

Začutil sem, kako se ji je odprlo srce.

— V tistih težkih dneh sem jo vzljubila, prav na tej njivi... je dahnila v svoj dremotni spomin. Bilo mi je devetnajst let. Končala sem šolanje in se pripravljala, da grem učiti otroke na osvobodeno ozemlje.

— Torej kolegica? Ji skušam začuden brez čudenja spoštljivo postaviti trdnjšo stopnico.

— Samo po izobrazbi... se trpko nasmehne v zadnji soj dneva, ki je hitel ugašati z njenim: In vse bi dala, če bi mogla biti tudi po delu.

— Mogli bi nadomestiti petero takih, ki imajo vse pogoje, pa nočejo...

— Kaj se ne motite? se tiho razgreje v potrdilo, da me je razumela. Zdi se mi, da jim manjka vse.

— Imate prav, se ji vdam: ljubezen do otrok je res vse.

— Torej je meni ostalo vse? me pogleda s hipnim prebiskom človeka, ki je imel dovolj poguma prispevati svoj delež k velikim dejanjem v usodnih dneh, nato pa pustil svoj dar zapretili v pajčevino samoopovedi in pozabljenja.

— Prosim, pripovedujte mi o tistem, kar vam je vzelo in pustilo vse...

Spet me je pogledala in ta po-

gled je bil zdaj roka, ki me je povlela v svetloče njenih čustev.

— Tam na kraju je tekel žični blok... in tisti blok si morem na tej njivi oživljati edinole, kadar je zasejana z ajdo. Letošnja je natanko taka po rasti, barvi in močnem vonju. Tisti nesrečni večer se je razduhtela do omamnosti, kot da se hoče vsa izživeti do trenutka, ko je v njej izkrvavela moč prva ljubezen...

Na cvetni meji je obležal moj kurir in tam se izgubila vse. Podrobnost je zgodba, kakršnih ste že veliko brali v spominih na borbo, odveč bi jo bilo ponavljati.

— Vsaka ima svojo enkratnost, nedvomno tudi vaša iz vaših ust...

— Bil mi je sošolec. Že prej sva si izmenjavala kurirsko pošto onstran bloka, kamor sem hodila z dovolilnico. Stražarjem sem se smelo in prijazno nasmihala in šlo je brez preiskav do primera, ko sem morala pismo pogotiti. Moj ilegalni prehod pa je bil tragedija izdajstva. Vse priprave so nama obtelele popoln uspeh, nikjer najmanjšega suma o tveganju. Prav zato...

Čakala sem ga ležeča v brazdi in cvetne glavice so me božale po licu. Prvič in zadnjič v življenju mi je srečno razburjenje hotelo razgnati prsi, ko sem v globoki temi končno začutila neslišen premik v žici nekaj metrov od sebe; v potrdilo še geslo, njegov dobi glas (ki se ga nisem mogla dovolj naučiti): Sejem!... Zanjem!... mu dihnem v odgovor.

To je bil najin pozdrav in objem. Gosto temo sta razsvetlila dva tiha smehljaja, ki sta se srečala v dremajočem cvetju med nama...

— In škrtnile so škarje, da izoblikujejo majhno okno v žici, okno zame, ki me bo zdaj zdaj spustilo na pot v svobodni svet...

To škrtnanje je bilo mojim usesom najslajša pesem in nje ritem drhtenje ljubezni...

(Nenadoma me je pogledala, gotovo v strahu, ali se mi ne zdi njena pripoved presentimentalna. Pomirjena se je vrnila v svoj cvetni prived.)

— Škrtnanje je prenehalo. Opravljeno... Čutila sem, kako se je do pasu povlekel skozi odprtino — da bi ga laže dosegla — in nato je šepnil odreslino besedo: Pridi... To je bila njegova poslednja beseda. Obsvetil ga je snop iz zasede in zrušil rafal.

— Zavedala sem se med rešetkami, vsa pretepena. Kmalu sem zbolela za otroško paralizo, ki me je rešila ječe in mi pustila za spomin ta voziček. In vselej, kadar mi tuje roke pomagajo vani, se mi neusmiljeno oglasi refren mojega življenja in njegove smrti:

ZAKAJ? ZAKAJ?...

— Nikoli nisem zvedela, kdo me je izdal, kakor nikoli nisem uživala svoje sreče: dovolila mi je le, da sem se ji približala, ko pa sem se je hotela okleniti, me je pahnila od sebe... Ajdo pa imam rada. Kadar vzcvete, se otroci začno radostno vznemirjati ozirati proti šoli, ki jim znova odpira

svoja vrata — jaz, ogoljufana za to radost, pa se zapeljem med njive. Tu je zakopana moja mladost in vsak cvet mi jo približa tako tesno, da se trgam z vozička, da bi legla v brazdo in se spremenila v del tega cvetnega morja...

— ki se bo žrtvovalo potrebam mnogih in s tem izpolnilo svojo življenjsko nalogo, kakor sta to storila dva cvetoča človeka na cvetoči njivi... sem kanil kapljico olja v rano. — Se vedno je držala v naročju kopolček, ki sem ga ji bil utrgal, in njeni prsti so ga nežno obkrožali.

Glejte, ta cvetec bo še nočoj umrl, — nemara bo v čaši vode na vaši mizi dočakal drugega dne v vašo uteho; vi pa boste živeli še mnogo dni, takih, kakršne ste pomagali ustvarjati, in brazda na njivi bi vam to zanesljivo povedala... Tudi to, da ste našim otrokom dali prav vse, kar ste želeli onstran žičnega okna v svobodni svet...

Otožno zamišljena me je gledala in poslušala kot pravilno na odrku: ko mine, ji ostane isti voziček, iste bedne noge pod krilom in isto neizpovedno hrepenenje po polnem človeškem življenju.

Vendar, ko sva si voščila lahko noč, sem našel v njenih očeh odsev miru po spoznanju, da jo je nekdo skušal razumeti do kraja. In morda bo njen mir še večji, če bo poslej, kadar mi bo odzdravljala, videla v mojih očeh svojo legendarno skrivnost.

Janez Lampič

G. Sadoul:

»MOČ FILMA«

Uvajanje filmske vzgoje v srednjih šolah je dobilo po učnem programu načrtno obliko. Četudi so tej smeri estetske vzgoje že poprej marsikje posvetili pozornost, bo odslej lahko obveljala vsebinsko in metodološko izpolnjena oblika pouka. Potrebno po filmski vzgoji pač ni treba posebej utemeljevati; dejstvo, da več ljudi obiskuje kinematografe kot knjižnice, je ne glede na vpliv filma dovolj tehtno, da se pri sodobnem pouku in težnjah upošteva filmska vzgoja kot pomemben člen splošne izobrazbe in celokupne vzgoje. Kakorhitro pritrđimo takim mislim, nastane vprašanje, kdo naj predava o filmu in kaj naj predava, v kakšnem obsegu, ker tovrstnih napolnil in priročnikov ni. Filmska vzgoja na srednjih šolah še lep čas ne bo mogla dobiti enotnega izgleda in vsebine, pač zato, ker se bo posamezen predavatelj po lastni preudarnosti in možnosti lotil filmske vzgoje. Upoštevati je treba, da univerza in verjetno VPS ter učiteljska niso nudili programskih predavanj o filmu, zato šolniki tudi ne morejo priti na šole tovrstnega znanja. Iz tega sledi, da se bo posamezen predavatelj po svoji najboljši moči in prizadevnosti lotil izbire gradiva za pouk, ga primerno pripravil. Individualne razlike glede vsebine pa bodo nujno večje kot n.pri obravnavanju dramati-

vsebine bolj škodujejo kot vzgojno gradivo. Obeta se nam nova domača revija »Ekran« (dokaj ponesrečen naslov!) in upamo, da je optimizem na mestu, saj bo del revije namenjen prav pedagoški smeri filmske vzgoje. Kako pa je s knjigami za mladino?

Muskova knjiga, ki je lani izšla pri PK, je bolj namenjena odraslim kot doraščajočim, a je tudi tem umljiva, ker je Musek pisal preprosto, za širok krog bralcev. Sadoulova »Zgodovina filma« pa je strokovno delo visoke vrednosti, a pretežno za šolsko mladež. Isti avtor pa je spisal prav za mladino »Moč filma«.

— Knjiga je nedavno tega izšla pri MK.

Georges Sadoul je brez obremenitve, joče faktografije enostavno in zanimivo posredoval poglavitna poglavja iz zgodovine filma. Knjigo je razdelil na dve večji poglavji: na obsežnejše o filmu večer in skromnejše o filmu danes. Pravzaprav bi pričakovali obratno, saj nam je bližji današnji čas in problematika. Vendar je imel Sadoul določene namene, ko se je bolj pomudil pri nastanku gibljivih slik, pri Edisonovih polizkuhih, ob zmagovalstvu bratov Lumier, Meliesa, do nastanka zvočnega filma.

Ce danes gledamo izbor Chaplinovih ali Mack Sennettovih kratkih komedij iz časa nemega filma, se kljub spoštovanju do filmskih veteranov muzamo preprosti tehniki, naivnim

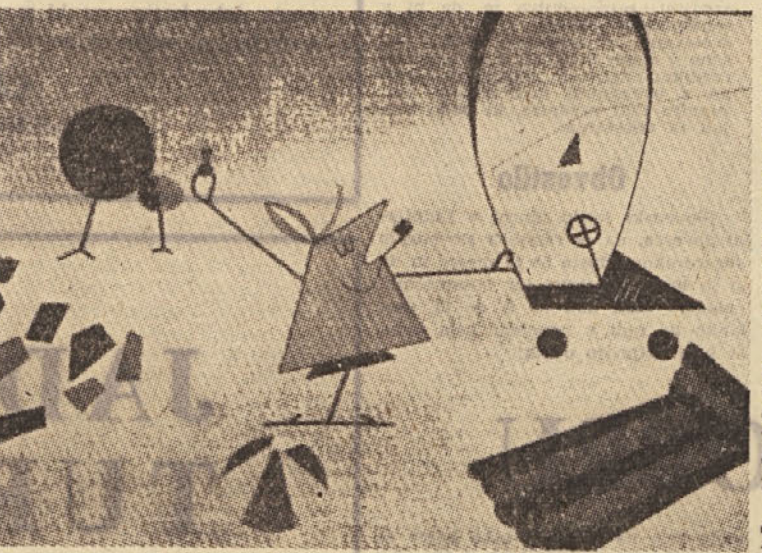
gagom in vsebini, ki ima za navadnega obiskovalca kina že zgodovinsko, da ne rečemo muzejsko patino. Sadoul pa je presenetljivo oziliv začel na obdobja filma, izuščiti marsikatero življenjsko jedro. Bralce z napačnostjo sledi privlačnemu pisanju, dojemajo poskuse, dolgotrajne napore filmskih pionirjev, njihove uspehe in polome, postopna tehnična in umetniška izpopolnjevanja. Kos filmske zgodovine zasluzi plastično, bralce pa bo znal marsikateri pojav ob filmu presoditi v širši luči.

Razgled po sodobnem filmu pa je gotovo preskromen. Res, da spregovorijo o sodobnem umetniškem, znanstvenem, risanem in lutkovnem filmu — bolj informativno — toda to področje se je Sadoulu zdelo preveč razsežno, kar bi sicer vsaj povrhu osvetlil tematično, idejno in slogovno plat sodobnega filma. Bržkone ni nameraval spregovoriti o različnih filmskih šolah in velikih ustvarjalcih, kot so R. Clement, S. Kramer, Cuhraj, Ingmar Bergman, de Sica, Bunuel in drugi.

»Moč filma« — nekoliko samovoljen prevod »Conquête du Cinéma« — ima prevladujoč pečat filmskizgodovinskega dela. Ta zgodovinski moment pa je Sadoul z bleščicim slogom in velikim poznavanjem stvarne tako citko napisal, da prebramo knjigo kot na pet roman. Avtor zna vplesti anekdoto ali statističen podatek z enako spretnostjo. Knjigo je prevedla Djurdica Flerić; mnogostevne slike so z okusom izbrane.

Jedro filmske vzgoje nedvomno stoji na estetskem in etičnem poučanju, vendar se bo mladina s pridom seznanila z zgodovinske plasti s sedmo umetnostjo. Zato velja »Moč filma« priporočiti kot čtivo, ki ga bodo šolniki radi prebirali.

I. G.

Iz risanege filma »Surogat«; zagrebški režiser Dušan Vukotić je za to risanko prejel poleg številnih priznanj tudi »oskarja«

Protest mladih proti atomski nevarnosti

Enainšestdeseti zvezek knjižnice Sinjega galeba je svojevrstna knjiga. Dokaj poredko nastopa več avtorjev nekega leposlovnega dela, tokrat pa jih nastojejo kar petindvajset: mladina od 14—18 let. Iz Zagreba; mladež, ki se je zbrala na starem zagrebškem observatoriju, da bi se seznanila z astronomskimi »skrivnostmi«, se je ob spoznavanju vesoljskih teles zamislila v jutranji svet, še bolj pa v današnjo. Današnjega, ki stoji na razpotju: ali bo atomska veda prinesla človeštvu nesluteno blagostanje, ali pa se bo spremenila v requiem za homo sapiens.

Ob takem premišljanju je nastala »Drama v vesolju« — s predgovorom in tremi naslovi: »Pogled v vesolje«, »Drama v vesolju«, »Živeti hočemo«. Knjigo so zagrebški mladinci posvetili mladi Japonski, ki jo je tako prevzel jugoslovanski film »Dolina miru«, da si je zaželela doplovati z nako mladino, ob tem pa se spušča, kaj storiti, da bi našli dolino miru, svet brez sence atomske gobe.

Vsebinska knjige je zdaj poljudno-znanstvena, zdaj težji leposlovju, toda osnovna ji je misel in zahteva: človeštvo mora ostati razumno, ljudje se morajo boriti za zmago zdrave

pameti in lastno srečo, za življenje, ki je vredno človeštva. Kritiki pač ne bo v »Drami v vesolju« iskal nekih paralel s H. G. Wellsom, utopičnimi romani ali neke posebne literarne odlike. V tem je poglavitna vrednost »Drama v vesolju«? Mladi rod zagrebških piscev ni iz literarnih ambicij zastavljal pero — čeprav so tudi te posredni — pač pa zato, da svojim vrstnikom in odraslim predoci tako doma kot v svetu vsu kritičnost današnjega časa, ko stoji pred izbiro uporabe atomske energije. Resno in jasno izražena resnica o odgovornosti posameznika in celokupnega človeškega rodu za usodo našega planeta naj živo spregovorijo in angažira ljudi v skupni volji pa mirmem, zares humanem sožitju. Če je »Drama v vesolju« vrhu tega citko napisana, se ne čudimo novici, da bodo delo prevedli v tuje jezike. Po etični vsebini je »Drama v vesolju« priznanja vredno delo zagrebških mladincev.

M. Boršnik:

Študije in fragmenti

V knjigi Studije in fragmenti je prof. Marja Boršnik zbrala svoja dela, ki so bila doslej objavljena v različnih literarnih časopisih. To je izbor iz njenega petindvajsetletnega stvarjanja in je zanimiv zlasti po tem, ker kaže nenehno vzpon od prvih razprav prizadevanje študentke do pronicljivih študij zrele literarne zgodovinarke.

Njena prva dela se poznajo, da so nastala pod mentorstvom prof. Fran-

ceta Kidriča. Zajeta so iz njegovega delovnega področja in na njegov način pretresajo literarnozgodovinsko gradivo. To so razprave: Ernestina Jelkova, Prešernova mati, Pater Benvenut in Prešeren, Levstik in Prešeren, nova hči. Ko je bila Boršnikova kot politično sumljiva srednješolska profesorica v Srbiji odtrgana od literarne dokumentacije, se je lotila vrednotenja izhajajočih del. Tako imamo v knjigi kritiko Grumove »Goge« in Kovačeve »Celice«. To je bila gotovo bogatitev njenih modrih in prijetnih, vendar ne več vidi, da je Boršnikovo kot žensko posebno zanimivo odnos pesnika do matere, hčere, kasneje pa se je poglobila v usodo žensk, ki so se uveljavile v slovenski literaturi. Napisala je študije o Vidi Jerajevi, Zofki Kvedrovi in ženskem časopisu »Slovenki«. Te niso več napisane na kidričevski način, odkljujejo se po osebnem slogu, toploti, razkrivanju najintimnejših strani življenja in razumevanju literarnih del v povezavi z življenjem njihovega avtorja. Morda se nam zdijo danes pisarjevo življenjepisno že zastarela literarnozgodovinska metoda, toda v uvodu v svojo knjigo nam daje avtorica ključ do razumevanja življenjepisov: »Kadar bomo našemu duhovnemu delavcu — tu mislim zlasti tudi na delavke — omogočili pogoji za razvoj in uveljavitev vseh sposobnosti, tudi naš literarni zgodovinar ne bo imel več kdo ve kaj opraviti z življenjepisom. Dokler pa je življenje pisarja posameznika sredstvo, da s njim dokazujemo zakonitost naših talentov in neobgledno fragmentarnost istega, kar se je včasih po golem naključju rešilo v javnost, toliko časa je naša dolžnost, da kažemo ne samo, kaj imamo, marveč tudi, kaj bi pri manjši zahtevi in večji ovesenosti odločujoči lahko imeli. Za vsak pogubljen talent je sodgovorno tudi njegovo okolje.« (Str. 9.)

Po osvoboditvi je Boršnikova kot profesor na slavistični stolici močno občutila potrebo po priročniku o slovenski književnosti in je kot skriptka izdala Pregled slovenskega slovstva. Sedaj ga je dopolnila in v študijah ponatisnila. Njene izvirne ocene slovenskih književnikov še vedno daleč presegajo razne skompirane literarne zgodovine, ki so v zadnjem času okupirale knjižni trg. Odslej je po zornosti Boršnikove čedaje bolj obra-

Ciciban je štiribarvno ilustriran list za naše najmlajše. Izhaja že ves čas po osvoboditvi. Urejali so ga Jože Ribičič, Lojze Krakar, Crtomir Sinkovec, Zima Vrščaj in Branka Jurca. V zavesti, da je izdajanje Cicibana težko in odgovorno delo, je Mladinska knjiga kot založnica postavila poleg odgovorne urednice tudi uredniški odbor.

Reviji, ki jo dobi otrok, je zelo težko določiti starostno dobo. Mislimo, da je Ciciban kot berilo, ki bogati in razvija otroka, primerno za predšolsko dobo, za prvi, drugi in tretji razred osnovne šole.

Ciciban se razprodaja skoraj izključno po šolah, zato vemo, da se ga poslužujejo pri pouku razrednikov prvih, drugih in tretjih razredov. Urednica je imela že več posvetov glede vsebine Cicibana z učiteljicami teh razredov po Sloveniji. Prosvetni delavci so dali kopice dobrih, umestnih pripomb na uredniški koncept lista in uredništvo jih je tudi upoštevalo. Vendar smo želeli zvedeti, kaj mislijo o Cicibanu prav tisti otroci, ki jim je list namenjen. Zato smo se po premisleku odločili, da razpišemo v Cicibanu anketo o vsebini Cicibana. Naj otroci vzamejo v roke svoj list, naj ga pregledajo, naj ga prebirajo, naj gledajo ilustracije in končno naj se odločijo.

Obrnili smo se na otroke prvih, drugih, tretjih in višjih razredov, naj nam na listkih napišejo svoje odgovore na postavljena vprašanja. Mislili smo si, da bodo ocenjevali najbolj februarško številko Cicibana, so pa ocenjevali še marčevsko številko, nekateri tudi poznejše številke tega letnika, drugi spet pa so ocenili kar vse številke Cicibana, kolikor so jih imeli. Zato ne morejo imeti številke, ki smo jih dobili, absolutne veljave, nakažejo nam pa vendarle, kako otroci na list sponatano reagirajo.

Odzivanje otrok na anketo je zahtevno. Tudi tega smo se zavedali. Tako ni nič čudnega, da smo čutili pri nekaterih odgovorih vpliv odraslih na sodbo otrok, toda temu bi se v nobenem primeru ne mogli do kraja izogniti.

Na anketo je odgovorilo 6715 otrok, to je torej več kakor 11 % tistih otrok, ki imajo Cicibana naročena. To je dosti. Prvikrat se je zgodilo, da smo za njih lastno mnenje vprašali otroke, stare do desetih let. Prvikrat so tudi prav ti otroci občutili dvogovor med seboj in Cicibanom, med seboj in uredništvom Cicibana. Prav o tem novem odnosu do lista, ki so ga otroci občutili, nam govorijo njihovi odgovori. Saj se niso mogli disciplinirati in nam odgovoriti samo in točno na zastavljena vprašanja. Prvih jih je prevzela zavest, da so s svojimi sodbami soustvarjalci uredniškega koncepta revije.

Deklice so odgovorile s 3884 odgovori, dečki z 2831 odgovori. Iz prvih razredov smo dobili 1019 odgovorov, iz drugih 3103, iz tretjih 2204, iz četrtih 349 in iz višjih razredov do osmega osnovne šole 40 odgovorov.

Zanimalo nas je, kaj si otrok v Cicibanu najprej ogleda. Otrok je na tej stopnji impulziven in

neposreden. 1503 otrok je navedlo, da si najprej ogledajo ovitek, se pravi platnice. Butalci, ki so izhajali v ilustraciji Jožeta Ciuhe kot slikarica, so bili deležni 702 odgovorov. Ilustracije, ki si jih otroci ogledajo najprej, so bile zastopane s 474 odgovori. Vse to kaže, da uživa Ciciban veliko popularnost prav zaradi barvnih in črno belih ilustracij.

Vzporedno s to orientacijo se kaže enako močna orientacija otrok do vsega, kar sami rešujejo, novice iz narave raste od prvih razredov navzgor.

Zanimal nas je nadalje tudi odnos otrok, bravcev Cicibana, do novic iz narave in do tehnike, ker smo imeli v lanskem letniku oba razdelka zaznavno zastopana. Na naše vprašanje, kaj je bralcu bolj všeč, ali novice iz narave ali tehnična stran, smo dobili 4167 odgovorov, da so jim bolj všeč novice iz narave, a 2366 otrok je po-vedalo, da jim je tehnična stran bolj všeč. Torej je živ interes

»... Vse, kar potrebuje otrok v šoli, smo Anki lepo zložili v torbo. In potem je prišel tisti dan, ko smo rekli: »Jutri pojdeš pa v šolo.« (Ela Peroci: Šola. »Ciciban«, 1962-63, St. 1.)

do rebusov, križank, ugank, do vsega tistega, kar je imel naš list pod zaglavjem »Zavozlano«. Saj se je za ti dve strani Cicibana odločilo 1498 otrok.

Nadalje smo želeli vedeti, kaj je otrok v posameznih številkah po dvakrat prebral, ker je seveda s tem odgovorom tudi povedal, kaj mu je najbolj všeč. 84 otrok je povedalo, da niso nobenega sestavka brali dvakrat, 230 otrok pa je povedalo, da so prebrali po dvakrat ves Ciciban. Če grupiramo ostale odgovore, nam povedo, da otroci prebirajo po dvakrat lepo prozo in poezijo: pesmi, pravljice, ljudske pripovedke, zgodbe, basni, saj navajajo za tem zaglavjem 667 odgovorov (marsikakšen otrok je navedel po več sestavkov ali pesmi, ki jih je po dvakrat prebral, zato tudi sorazmerno veliko število teh odgovorov). Butalce kot slikarico je dvakrat prebralo 646 otrok, novice iz narave 461 otrok, razvoj tehnike 463 otrok, a sestavke pri tehničnih igračah samo 50 otrok in pri ritmiki 44 otrok. Zanimivo sliko so nam prikazali otroci tudi pri dvakratnem prebiranju pesmi. Medtem ko so otroci prvih razredov prebrali dvakrat pesmi v 28,7 %, so jih v tretjem razredu prebrali še samo v 10,9 %. Obratno pa raste iz razreda v razred interes za pravljice. V prvih razredih so prebrali pravljice otroci v 19,7 %, v tretjih razredih pa že v 33 %. Zanimanje za dvakratno prebiranje slikarice Butalci pada od prvega razreda, a interes za

otrok na strani narave, kar je tudi popolnoma razumljivo.

V lanskem letniku smo uvedli ritmično plesni prizor, ki ga je na podlagi zelo vabljivih tekstov pripravila koreografinja Marta Paulin. Vendar je v anketi odgovorilo samo 2515 otrok, da so izvajali prizor ali pesem ritmično, medtem ko jih je odgovorilo 3948, da jih niso izvajali. Se slabša je bilanca glede izdelkov, ki bi jih naj otroci izdelovali. 4508 otrok je odgovorilo, da niso delali nič iz zamaškov ali iz fig, 1913 otrok pa je odgovorilo, da so izdelovali.

Kakor je anketa o Cicibanu zasnovana, nam je pokazala, da imajo otroci radi Cicibana predvsem, ker je ilustriran in to polovico štiribarvno ilustriran — torej zato, ker je slikarica. Zato se redakcija trudi, da bi prav ilustracije razvila, seveda s slikarji in litografi vred, še na višjo stopnjo.

Cicibana pa imajo radi tudi, ker berejo v njem beletrijo, primerno za te otroke. Tako se redakcija trudi, da da otrokom čim več raznih lahkih, igrih, melodičnih in ritmičnih pesmi, da tiska sodobne pravljice, ljudske pripovedke, zgodbe, basni, pripovedi. Prav temu smo namenili v letošnjem letniku Cicibana še več prostora.

V prvi polovici letnika tiskamo dosti sestavkov z verzalkami, da bi jih lahko postopoma brali tudi učenci prvih razredov.

Tako je bila s pridom izvedena anketa o Cicibanu med otroki. Vsem, otrokom, učiteljicam in učiteljem, ki so organizirali pisanje otroških odgovorov in jih po tem odposlali na uredništvo, se ob tej priliki najlepše zahvalujemo.

150 otrok pa smo izžrebali; vsak, ki je izžreban, bo dobil knjižno nagrado, obvestili pa ga bomo še z dopisnico.

Branka Jurca

Nove knjige in revije

Učeniško samoupravljanje v okviru zajednice učenika. Materijali so drugo saveno svetovanje o učeniškem samoupravljanju. Izdala: Slovenski zavod za proučevanje šolskih in prosvetnih pitanja i Centralni komitet Narodne omladine Jugoslavije. »Mladost«. (Beograd, Maršala Tita 2). 1962. Str. 130.

Faletov, Miroslav: Proizvajalno delo učenec osnovnih šol v gospodarskih organizacijah. Šolski priročnik 1. izdaja Zavod za prosvetno-pedagoško službo v Mariboru. Založba Obzorja Maribor. 1962. Str. 55.

Petras, dr. Marjan: Odgoj i tehnika. Pedagoška akademija — Split. Posebna izdanja 2. Split, 1962. Str. 16.

Viher, dr. Danilo: Gnošološko elementi pedagoške svijesti. Pedagoška akademija — Split. Posebna izdanja 1. Split, 1962. Str. 16.

Viher, dr. Danilo: Nastavno odgajalstvo. Split, 1962. Iz »Školskog vjesnika« časopisa za pedagoška i prosvetna pitanja. Str. 24.

Grabovac, Julije — Rismondo, Vladimir: Ličnost Natka Nodila u dalmatinskom preporodu. Pedagoška akademija — Split. Radovi 3. Split, 1961. Str. 52.

Krpan, Mladen: Prilog poznavanju kopnenih krajeva naše pitke okolice i blize Zagore. Pedagoška akademija — Split. Radovi 4. Split, 1962. Str. 52.

Petras, Marjan — Viher, Danilo: Pedagoške analize. Pedagoška akademija — Split. Radovi 1. Split, Radovi 1. Split, 1961. Str. 24.

Dopisnikom

Da bi lahko izplačevali dopisnikom in sodelavcem našega lista honorarje, prosimo vse, naj nam sporočijo številko svojega žiro računa; če ga nimajo, pa potrdilo, da po zakonu niso dolžni odpri ga.

Poljudnoznanstveno o vretenčarjih

Številna znanstvena in poljudnoznanstvena dela izpod peresa Miroslava Zeila so dobila številna priznanja med strokovnjaki, pa tudi tih, nenapisana priznanja srednješolske mladine, ki rada seže po njegovih poljudno spisanih knjigah s področja biologije. Zato avtorja ni treba posebej proznavljati, opozoriti pa velja na »Vretenčarje«, ki so izšli v zbirki Priroda in ljudje.

Knjiga »Vretenčarje« je zajetno delo o najbolj razširjeni skupini živali. Z njo je Zeil napisal »Dvoživce in plazilce«, »Ribji svet«, »Življenja selalcev«, zdaj pa je podal zaokroženo razlago o vseh vretenčarjih, ne da bi povsem sledil prejšnjim knjigam ter Heinrothovi knjigi »Iz življenja ptic«. Celovito urejena knjiga o »Vretenčarjih« je nudila avtorju priložnost, da je obilno gradivo tolmčil v nazor-

nejši shemi descendenčnega procesa in s primerjalnega vidika. Evolucijsko tolmačenje je bilo v vseh prejšnjih delih ravno tako prezentno kot v tem delu, vendar bo vsebina mlademu bralcu še bolj nazorna in organsko povezana.

Oblika Zeilevih »Vretenčarjev« — kot tudi ostalih del — se ne omejuje zgolj na sistematično, kot jo zahteva biološka veda, nazorno in živo opisanje z zanesljivo razlago na osnovi dolgotrajnih odkritij znanosti in Darwinove teorije, marveč popolnoma razlago opozorila o praktičnem pomenu vretenčarjev za človeka: citko oblikovana beseda se ponekod prepleta s humorjem, pisec pa je pokazal tudi pedagoški čut pri oblikovanju gradiva.

»Vretenčarje« so bogato opremljeni s fotografijami, skicami in barvnimi risbami.

Berila za 1. razred so pomanjkljiva

Naša šola je dobila svoj zakon, ki je prinesel našemu šolstvu precej novosti. Učitelj je pri svojem delu v razredu svoboden. Svobodno lahko izbira metode dela. To je bilo še posebno potrebno v prvem razredu. Dolga leta po vojni smo se togo držali le ene metode. Redki so bili učitelji, ki so si upali preizkušati tudi druge metode. Sedaj, ko nam je z zakonom to dovoljeno, se je precej učiteljev elementarcev z veseljem poslužilo teh pravic. Pri tem pa so naleteli na precejšnje težave.

Slovenci imamo le eno prvo berilo, ki več ne ustreza delu vseh učiteljev. Brali smo, da pripravljamo novo berilo za začetno branje po analitični metodi tov. Rostohar. To bo lep korak na prejšnji, vendar tudi ne bo zadostovalo vseh potreb. Nekaj učiteljev dela po globalni metodi. Tudi ti učitelji bi potrebovali posebno berilo. Sama delam že dve leti po globalni metodi. Ta metoda mi je všeč, ker dosežam z njo dobro uspehe. Ne bi več rada menjala metode, kljub temu, da imam težave zaradi berila. Letos

sem si pomagala s tem, da sem pripravila na ciklostil nekaj vaj. To pa seveda še ne zadostuje. Podobne težave pa imajo seveda tudi vsi tisti učitelji, ki so se lotili raznih drugih metod, pri katerih potrebujejo bralne vaje z malimi tiskarskimi črkami takoj v začetku. Neka tovarišica iz Kopra si je pomagala s plakati. To pa je silno zamudno in še težko izvedljivo.

Berilo ne bi smelo biti vzrok, da se ljudje ne bi mogli posluževati drugih uspešnejših metod. Zato stoji pred nami težak problem, kako rešiti vprašanje berila za prvi razred. Mnenja sem, da bi se to dalo rešiti. Berilo za analitično metodo bi moralo imeti drugi del tako sestavljen, da bi se ga lahko poslužili tudi tisti učitelji, ki začnejo z malimi tiskarskimi črkami. Še boljši način bi bil ta, da bi imeli enotno berilo za vse metode s prilogami za različne metode začetnega branja in pisanja. To berilo pa bi moralo imeti izbrane sestavke, ki bi bili v začetku kratki, tiskani z velikim tiskom in živo ilustrirani. Postopoma pa bi se sestavki

daljšali in vsebinsko poglobljali. Upoštevati bi morali vse učne enote.

Sedanje berilo je pomanjkljivo. Uporabno je samo za eno metodo. Malo je lahkih sestavkov z velikim tiskom in še ti so razmetani po vsej knjigi, da jih ni mogoče gledati na učne enote uporabljati takoj v začetku, ko je učenec še težko brati na drobnem tisku. V knjigi pogrešamo tudi lepih sestavkov, ki so otroku zelo blizu in bi jih s pridom uporabljali za povezavo z učnimi enotami. Kaj je lepšega otroku, kot je noveletna jelka, dedek Mraz, a o tem niti besede. Pa pride pomlad, o kateri govorimo več tednov, v knjigi pa je tako skopo. Omenila sem samo ta dva primera, ki bi jih novo berilo moralo upoštevati.

Povedala sem nekaj svojih misli v upanju, da se bodo ogledali še drugi elementarci in povedali svoje mnenje. Preden izide novo berilo, bi morali elementarci izraziti svoje želje in potrebe. To bi morda uspelo s pomočjo primerne ankete o vsebini, tisku in ilustracijah. Gojko Vidica

Nekaj misli in predlogov o nazorilih

Znano je, da je eno bistvenih načel pri pouku — načelo nazornosti. Pri pouku, zlasti na stopnji osnovne šole, moramo temu posvečati mnogo skrbi. Često nam vzame delo z nazorili precej časa, a če smo jih smotrno izkoristili pri učni uri, spoznamo, da se nam je trud izplačal. Tudi preprosta nazorila, ki jih izdelamo poceni in z malo truda, zaležejo več kakor draga, kupljena. (Za primer: model decimalne tehtnice, ki je v prodaji, lahko rečemo, da je zanič — praktično neuporabljiv, čim se ga malo dotakneš, se razleti v vse sestavne dele).

Zadnjih nekaj let se v šolah vse bolj uveljavljajo novejša učila, kot so episkop, diaprojektor ipd. Prav v zvezi s temi učili bi želel dati nekaj pripomb in predlogov. Želel bi, da na forumih, ki s tem delajo, o stvarih razmislijo in ukrenejo, kar se v tem pogledu ukreniti da.

Radijske ure, ki so na sporedu, so v glavnem dobre in se jih pri pouku tudi s pridom poslužujemo. Dobro pa je imeti magnetofon, ker radijska ura ni vedno na razpolago takrat, kadar jo pri učni snovi rabimo. Z magnetofonom lahko učno radijsko uro posnamemo in jo reproduciramo, ko snov obravnavamo.

Drugače in slabše pa je s TV oddajami za šole. Te so sicer bile ob četrtkih, a so nam, po pravici povedano, malo koristile, vsaj na osnovni šoli. Bile so sicer na TV sporedu v časopisih, a največkrat brez naslova. Tako nismo vedeli, za katero stopnjo bi bila ura koristna in zato teh oddaj skoraj nismo gledali. Da bi pa vsako oddajo šli gledat z učenci, tega si pri pitem času (zaradi skrajnih predmetnikov) nismo mogli privoščiti. Kolikor pa smo te oddaje gledali, jih učenci niso dobro razumeli, ker so bile vse v srbohrvaščini, te pa otroci v osnovni šoli še ne obvladajo. Prav bi bilo, da tudi slovenska TV uvede šolske ure v TV program, nekako po vzgledu radijskih šolskih oddaj. Vemo, da to ne bo mogoče v tolikem številu, a naj bi jih bilo vsaj nekaj.

Razpisi

Nižja glasbena šola v Zalcu razpisuje **место ravnatelja šole**. Zahteva se višja oziroma visoka strokovna izobrazba in najmanj tri leta prakse. Plača po pravilniku.

Nižja glasbena šola v Slovenjkih Konjicah razpisuje **место ravnatelja šole**. Pogoj je višja strokovna izobrazba in najmanj 3 let prakse. Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

Koristno učilo na šoli je tudi gramofon, zlasti pri jezikovnem pouku. Le škoda je, da imamo zato še malo plošč. Za osnovno šolo pride v glavnem v poštev Martin Krpan in antologija jugoslovanske književnosti. Za slednjo je škoda, da je snov vzeta pretežno iz srbske in hrvatske književnosti in pride zato malo v poštev. Ne poznam pogojev pri izdelavi plošč, vendar se sprašujem, ali bi ne bilo mogoče posneti dela slovenskih avtorjev na eni plošči, da bi nam ne bilo treba kupovati za nekaj odlomkov celotne antologije.

Se nekaj misli o episkopu. Tega ima danes že precej šol, vsaj večje. Čeprav je učilo drago, se ga spleča kupiti, ker je delo z episkopom za otroke že doživljajo in jih pri pravilno uporabljeni metodi aktivira. Materiala za episkop se najde precej. Dober risar si lahko izdela male skice, ki jih vloga v episkop. (Mimogrede — slab risar si lahko s pomočjo episkopa nariše dobre stenske slike: na tablo pritrđimo papir in nanj v primerni razdalji projiciramo sliko ter vlečemo z voščenkami v poltemi po obrisih.)

Za pouk spoznavanja družbe in zemljepisa smo nabrali precej razglednic z učenci. Nabralo se jih je precej, tudi iz nekaterih drugih držav. Nimamo pa tega materiala iz držav, ki so nam in otrokom bolj tuje. Morda bi se dalo urediti, da bi tudi tega bilo nekaj. Slike v učbenikih so slabe za episkop. Ustanova, ki se bavi s podobnim delom (Fotoliki, Sava film), bi se naj povezala z ljudmi, ki živijo ali potujejo po tujini, da bi jim iz določenih držav odstopili serije posnetkov, ki jih imajo prav gotovo mnogo. Menim, da bi taka serija ne bila predraga, če bi se dalo urediti — v barvah. Nekje sem slišal, da porabijo za diafilme izredno mnogo denarja, čeprav so neka-

teri malo vredni. N. pr., ko sem naročil film Kraški biseri, sem si predstavljal čudovite posnetke, kakršne imamo na prospektih, a je bil to zelo slab črnbeli film, kjer so se naši kraški biseri zelo slabo videli.

Kolekcijski razglednic iz določenih držav bi nam bila odlična nazorila pri obravnavi, kadar bi se posluževali episkopa. Ljudi, ki potujejo po svetu in fotografirajo vse mogoče (privatno in službeno), menda ne bi bilo težko najti. N. pr. »Večero« novinar Branko Senica se pravkar vrača s potovanja okrog sveta in je gotovo nabral mnogo takega gradiva. Morda bi v ta namen odstopil posnetke. Tudi »karavana

prijateljstva, ki potuje trenutno po Afriki, bi morda poslala iz krajev, ki jih obiskuje svoje posnetke. In ravno iz teh krajev nam tega primanjkuje. Posebno bi bilo to potrebno, ker moramo dati zadnje čase temu kontinentu, ki se prebujajo in kjer se kuje nova zgodovina, poudarek pri večih predmetih.

Z dobro voljo učitelja, ki si naj izdeluje čim več enostavnih nazoril, ki jih lahko poceni izdelajo, in z ljudmi, ki odgovarjajo za to delo pri ustanovah, bomo lahko mnogo dosegli. Delo v šoli nam bo olajšano, uspehi pa bodo boljši. In tega si vsi, zlasti pa učitelji, najbolj želimo.

Janko Kondrič

Osebnost in zaščita učencev

Nedavno je bilo v Beogradu posvetovanje, ki ga je sklical Zvezni zavod za proučevanje šolskih in prosvetnih vprašanj skupaj z Zvezno upravo za civilno zaščito. Posvetka so se udeležili predstavniki zainteresiranih organizacij in organov ter proučili nekatera vprašanja varnosti mladine in organizacije civilne zaštite v osnovnih šolah, gimnazijah, strokovnih šolah in drugih vzgojnih, izobraževalnih ustanovah. To je postalo precej zlasti z uvajanjem novih, modernih tehničnih vzgojnih sredstev v šolo. Vzroki nesreč so lahko razni: stroji in orodje, električne in druge energetske naprave, sodobna prometna sredstva, elementarne nevarnosti, požari, kemična gorila in eksplozivna sredstva, nevarnovarni gradbeni objekti, nehijski prostori ter nevarnosti od nuklearnih, biokemičnih in podobnih sredstev.

Vsem tem nesrečam se lahko izognemo, če so šole primerno opremljene, če učence pri pouku seznanjamo z vzroki raznih nesreč in s podrobnostmi o aktivnosti glede osebne varnosti in zaštite učencev, kakor tudi zaštite družbene imovine v šolah, je nezadovoljivo, posebno še v večjih šolskih zavodih, ki delajo v tesnih prostorih in v več

izmenah. Zato so na tem posvetovanju sklenili priporočiti šolam sledeče:

V šolah naj se, izvede analiza stanja varnosti učencev, pri tem naj pomagajo organi civilne zaštite; predavatelji naj posvetijo več časa seznanjanju učencev z uporabo tehničnih sredstev in z nevarnostmi, ki jih spremljajo; v vsaki šoli naj bi organizirali ustrezne ekipe, sestavljene iz namočenec in odraslih učencev, in jih vadili z zaščitnimi sredstvi; priporočljivo je, da bi v republiškem okviru pripravili posvetovanja o problemih civilne zaštite v šolah in izdali potrebne priročnike; odgovorni organi naj skupno z ustreznimi institucijami pripravijo tudi predpise, ki bodo urejali ta vprašanja.

Obvestilo

Slovenski šolski muzej v Ljubljani obvešča, da je razstava slovenskih abecednikov odprta še ta mesec in da si jo lahko kolektivi ter posamezniki ogledajo vsak dan od 9. do 13. ure; lahko pa tudi v popoldanskem času, če prej prijavijo obisk!

NEBO V OKTOBRU

Globoko v jeseni smo. To čutimo posebno v krašnju dneva, ki je na koncu meseca, komaj še 10 ur dolg. Sonce stoji vedno nižje nad južno točko in v ekliptiki. V mesecu oktobru stoji v znamenju Tehnice, a v to ozvezdje stopi šele dne 28. oktobra in to že 13 stopinj južno od nebesnega ekvatorja. Ni čudno, da sta se tudi vzhajalnice in zahajalnice Sonca že zelo premaknili proti jugu. V mesecu oktobru zelo naraste pozitivna stran časovne enačbe: to pomeni, da hiti pravo Sonce pred srednjim. Tako je srednje polno dne 1. oktobra 10 minut za prvim Soncem. Dne 10. oktobra kulminira pravo Sonce že 12 minut 44 sekund pred srednjim Soncem. Dne 16. oktobra naraste razlika na 14 minut in 13 sekund. 25. oktobra je pravo Sonce 15 minut in 47 sekund pred srednjim Soncem, a dne 31. oktobra je razlika že +16 minut in 17 sekund! Zato se nam zdi, da so poldnevi raz-

meroma krajši od dopoldnevov. To pa nam nekoliko koristi pri opazovanju zvezdnega neba, ker se nam zdi, da se poltema ozvezdja nekako zadržujejo dalj časa na večernem nebu.

Luna: Prvi krajec dne 6. oktobra ob 22 uri 53 minut v ozvezdju Strelce, torej nizko na ekliptiki. Polna luna bo dne 13. oktobra ob 12 uri 33 minut v ozvezdju Ovev. Zadnji krajec bo dne 20. oktobra ob 9 uri 44 minut v ozvezdju Dvojčka. Tedaj bomo po polnoč videli že zimsko ozvezdja. Milaj bo 28. oktobra ob 14 uri 5 minut v ozvezdju Tehnice.

Planeti: Po daljšem času bomo lahko zopet videli Merkurja, seveda na jutranjem nebu tam, kjer jesenska megla po kotlinah ne ovira pogleda na vzhodno nebo. Merkur bo 22. oktobra 18 stopinj zahodno od Sonca. Ker pa stoji bolj severno od Sonca, više v ekliptiki, ima daljši dnevni lok in vzhaja zadostno zgodaj, da ga opazimo v zgodnjem jutranjem mraku nad vzhodnim horizontom. Seveda ga moremo opazovati le pol ure, ker se hitro dani in jutranja zarja postane svetlejša od Merkurja s simega. Ker se prične nato navidezno zopet približevati Soncu, se krajša tudi čas vidljivosti.

Venera: Na koncu septembra je dosegla skoraj svojo največjo svetlinost —4,2, ker se je Zemlji že zelo približala. V oktobru pa bo navidezno Sonce že tako blizu, da bo kmalu za njim zahajala. Zaradi njene velike bližine Zemlji pa je vredno opozoriti, da jo najdemo z manjšimi daljnogledi, ker jo vidimo le še kot ozek srp, kajti večji del njene osvetljene polovice se tedaj obrne proti Soncu, le majhen del pa še proti Zemlji. Dne 8. oktobra bo dosegla največjo svetlinost, torej —4,3! Ob zelo jasnih dneh, posebno po deževju, jo bo pozorno opazovalec lahko našel blizu Sonca podnevi! Najbolje jo išče skozi široko cev, da zaščiti oko pred Soncem. Dne 25. oktobra bo Venera šla na zahodno stran Sonca in bo postala Danica, seveda začetkom se nevidna.

Mars: Mars, ki smo ga tako dolgo pogrešali na nebu, postane sedaj bolj viden. Četudi ga vidimo začetkom v poznih urah, ker potuje sedaj pred ozvezdjem Rak, pa ga je vredno opazovati. Par dni 25. oktobra bo Mars potoval tik pred krasno zvezdno kopicjo Jasil v Raku. Zvezde v Jaslih

stojijo zelo na gosto in tako bomo že v najmanjših daljnogledih v eni cavi lahko opazili premikanje planetov pred daljnimi zvezdami nepremičnicami. Krasna prilika in šolski primer za pojasnavljanje premicnic in nepremicnic!

Jupiter: Velikan med planeti Jupiter nas bo še ves oktober razveseljeval kot najsvetlejšo nebesno telo na jenskem nebu, ker bo Venera tako hitro zahajala. Ze ob nastopu noči bo visoko na nebu, in v malih daljnogledih boste videli njegove satelite v nenehnem kroženju in izpreminjanju svojega položaja okoli tega velikana.

Saturn: Ko se bo znočil, bo stal tudi Saturn v mesecu oktobru na južnem nebu, nekoliko zahodno od Jupitra. Za Jupitrom je že precej zastal in je še vedno v ozvezdju Kozorog, torej razmeroma nizko nad horizontom, četudi se bo sedaj leto za leto pomikal v višje lege ekliptike. S 30-kratno povečavo že nekoliko vidite njegov lepi obroč, z večjo pa se vam krasno posveti. Na osrednji šolski zvezdarni lahko ob ugodni zrakni uporabljate celo 300-kratno povečavo.

Potrpežljiv opazovalec najde sedaj v najzgodnejših jutranjih urah, še preden se začne daniti, tudi Urana, ki je vzhodno od zvezde Regul v ozvezdju Lev.

Ozvezdja: Tudi zvezdnato nebo kaže, da smo v jeseni. Strelce je že zatoni in tudi ozvezdji Kozorog in Vodnar sta se premaknili na zahodno stran. Poletni trikotnik, ki je stal poleti z Antareis v Orliu, Vego v Liri in Denebom v Labodu malone v zenitu, je tudi že na zahodni strani neba. Tam je zatoni tudi najsvetlejša zvezda v Pastirju — Arktur, in je manj svetle zvezde tega tepega ozvezdja še gledajo na horizont. Nizko stoji tam tudi Severna krona in Herkul, v katerem pa še vedno tudi z najmanjšimi daljnogledi opazimo znamenito kroglasto kopicjo, sestojeko iz okoli 100.000 sonc. Nad Orliom stoji še precej visoko malo, a mično ozvezdje Delfin. Cisto nizko, nekako 10 stopinj nad južnim horizontom opazimo zelo svetlo zvezdo Fomalhaut, ki pripada ozvezdju Južna riba. Zvezde Pegaza se bližajo kulminaciji. Kjer imate prost in neosvetljen jugovzhodni horizont, pa opazite že ozvezdji Ribi in Kili. Polagoma se prične kazati tudi Biki, ki ga lahko pričakujemo v poznejših urah. Lepa postajata Kasiopeja in Perzej, kamor naperite tudi male ročne daljnogledje. Ne bosta vas razočarali! Rimska cesta je še vedno v ugodnem položaju. Opazujte jo z najmanjšimi daljnogledi tam okoli Orla, pod katerim boste videli posebno gosto zvezdast pojejni del. Šolskijske št. Seveda je krasna tudi okoli Laboda. Med starimi znanci opazimo, da se je posebno Veliki voz nagnil nizko nad severni horizont. Kekej na drugi strani Malega voza pa stoji kar ugodno. V njem poišči z najmanjšim daljnogledom zvezdo my, ki je zaradi svoje temne rdeče barve posebno značilna in daječ okoli nima sebi enake. Zmajeva glava je še precej visoko in gleda proti Vagi v Liri. Med Perzejem in velikim kvadratom Pegaza najdes Andromedo, v njej pa ovalno Andromedino meglico — osvetje z okoli 300 milijardami sonc v daljavi 1.600.000 svetlobnih let...

Pavel Kunaver

PROSVETNI DELAVEC

List izdaja Republiški odbor Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev LRS — Izdaja štiriinajstredno, med šolskim letom — Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Drago Mastov. Nastov uredništva: Ljubljana, Kopitarjeva 2 — Telefon uredništva: 33-722, int. 363 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1 — Telefon uprave: 22-284 — Poštni predal: 335-VII — Letna naročnina 400 din, za šole in ustanove 700 din — Stev. tek. rač.: 800-143-140 — Tiska CZP »Ljudska pravica«.

V. D.

Cankarjeva založba

Končno dobimo tudi Slovenci primeren operni vodič.

Pri CANKARJEVI ZALOŽBI bo decembra izšla knjiga našega znanega razgledanega opernega strokovnjaka in popularizatorja glasbe, komponista

Marijana Kozine:

V svetu operne glasbe

Na 400 straneh, s 16 stranmi izbranih slik in okrog 200 notnimi primeri najbolj znanih arij bo seznanila bralca s splošnim razvojem in zgodovino opere, njenimi stili in ustvarjalci ter njihovimi značilnostmi. V knjigi je podana tudi vsebina 60 najbolj znanih oper, med katerimi bo v celoti zastopan tako imenovani železni repertoar.

Knjiga pomeni važno obogatitev domače literature o glasbi.

Poljudno in tehtno pisana je namenjena širokemu občinstvu, obiskovalcem gledališča ter poslušalcem operne glasbe po radiu in s plošč.

Knjiga je uvrščena v letošnje knjižno zbirko Bios.

Da bi CANKARJEVA ZALOŽBA omogočila ugodnejši nakup tudi ostalim interesentom, razpisuje posebno subskripcijo. Po ceni 1100 din za knjigo vezano v polplatno, po 1250 din za vezano v platno in po 1400 din vezano v polusnje, dobe knjigo vsi, ki jo naročijo do 15. novembra v svoji knjigarni ali neposredno pri

CANKARJEVI ZALOŽBI,
LJUBLJANA, KOPITARJEVA 2/II.

JADRAN TURIST

prireja za prosvetne delavce 6-dnevno strokovno ekskurzijo z avtobusom konec novembra v

Salzburg, München in Dunaj.

Namen potovanja je, da se udeleženci seznanijo z organizacijo šolstva, istočasno pa obiščejo nekdanja taborišča Dachau in Mauthausen.

Zaključek prijav je 20. oktobra 1962.

Zahtevajte programe pri šolskih tajništvi in pri JADRAN TURISTU v Ljubljani (tel. 30-645) ter poslovalnicah v Novem mestu, Mariboru, Kopru, Piranu in Idriji.

JADRAN TURIST

Dr. A. Kržišnik: Načela socialne politike

N. Arko: Naloge socialnih služb v občini s kratkim pregledom zakonodaje

Dr. L. Bavcon: Kazensko obravnavanje neprilagojenih mladostnikov

E. Zupančič: Organi družbenega upravljanja na šolah pri reševanju socialne problematike

V. Skalar: Nekateri psihološki vidiki pri razumevanju neprilagojene mladine posebno glede na šolsko situacijo

A. Klanjšek: Problematika socialno ogroženih in razvojno motenih otrok in metode socialnega dela v šoli.

Knjižica se naroča pri Društvu socialnih delavcev Slovenije, Ljubljana, Cankarjeva c. 1/IV. — Cena 500 dinarjev (122 strani).

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

opozarja na nove publikacije

Uresničevanje šolske reforme (gradivo s pedagoškega posvetovanja na Bledu)

460 din

KVATERNIK: Fizikalni priročnik

770 din

KARLIN: Nemščina za tehnike

750 din

Knjige dobite v vseh knjigarnah ali pa jih naročite naravnost pri Državni Založbi Slovenije, Ljubljana, Mestni trg 26.

SOCIALNO DELO V ŠOLI

Zavod za napredek šolstva LRS in Društvo socialnih delavcev Slovenije sta izdala knjižico, ki je izšla kot 4. publikacija zbirke Socialne službe v Sloveniji. Zbirko izdaja Društvo socialnih delavcev Slovenije.

Vsebina:

Dr. A. Kržišnik:

Načela socialne politike

N. Arko:

Naloge socialnih služb v občini s kratkim pregledom zakonodaje

Dr. L. Bavcon:

Kazensko obravnavanje neprilagojenih mladostnikov

E. Zupančič:

Organi družbenega upravljanja na šolah pri reševanju socialne problematike

V. Skalar:

Nekateri psihološki vidiki pri razumevanju neprilagojene mladine posebno glede na šolsko situacijo

A. Klanjšek:

Problematika socialno ogroženih in razvojno motenih otrok in metode socialnega dela v šoli.

Knjižica se naroča pri Društvu socialnih delavcev Slovenije, Ljubljana, Cankarjeva c. 1/IV. — Cena 500 dinarjev (122 strani).